Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ЕРА, 24 ДЕКАБРЬ, 1987 ШУ. ★ № 154 (7500). ★ Мах 3 коп.

СССР-ера ВИЗИТ

21 декабре Кремле дIайолаелар А. А. Громыконен король Хусейнаи юкъера переговораш. Цар дийцар хIанзарча ханара керттера дешаш—ядерни кхерам дIабаккхар, дукха нах хIалакбеш долча герзий бе-бе тайпаш дIададахар, дерригa чулоацаш кхерамзле чIoaгIъяр, регионални кхохкама кхуврчашца ювзаенна проблемаш къоастаяра наькъаш, эггара хьалха хIанз ирано-иракски тIом латтача Гаргарча Малхбоале а йолаш.

А. А. Громыкос белгалдаьккхар, КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева США президентаца Р. Рейганца переговораш хилари гаьна кхетар юкъерча боараме а кIезигагIа а дола ракеташ дIаяхара хьакъехьарча Договора кулгаш яздари бахьан долаш герзаш дIададахара, ядерни тIема кхерамах адамле мукъаяккхара наькъагIа исторически гIа баьккха хилар.

Ший оагIонгахьара корола Хусейна белгалдаькхар, советско - американски пачхахьалкхенашта керте латтараш вIашагIкхетар боккхача лоархIаме хIама хилар, цо гIо дергда дунен халкъашта юкъера климат тоаяра. Цунах хьахиннар хургда пачхахьалкхенашта юкъера тешам дегIабоалабеш, хIанзарча ханара ира проблемаш къоастаяра керда перспективаш хьаеллаш.

* * *

23 декабре Иордански Хашимитски Королевства король Хусейн Бен Талал Москвера дIавахар. Из хиннав Советски Союзе СССР Лакхехьарча Совета Президиума а Советски правительства а вийха лоаццача официальни визитагIа.

Иордански пачхахьалкхенна керте латтари королева Нури аэродроме накъабоахаш хилар КПСС ЦК Политбюро член, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель А. А. Громыко шийсесагаца, КПСС ЦК Политбюро член, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Э. А. Шеварднадзе, кхыбола официальни нах.

(ТАСС).

ТОЛАМЕ ЧАКХДАККХА ШУ!

Яхьа дневник

ЛаьрхIар кхоачашду

В. И. Ленина орден лелаеча «Грознефть» производственни объединенена чуйоагIача мехкдаьттеи гази йоахача управленешта юкъе яьржача социалистически яхье укх шера хадданза хьалха латташ хьайоагIа «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьттахой коллектив. Цхьаккха бутт дIабахийтабац цо укх шера ше тIайийца декхараш дикка тIехкхоачаш ца деш. Цудухьа товарни продукци маьхалъяккхарен мехкдаьтта данкхарен шера план кхоачашъярах рапорт деннад цо 20 декабре. Цу юхедисача деношка пачхахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа маьхала йоаккхаргья бIаьш эзараш сомий маьха товарни продукци.

Шоай потребителашта поставкаш яра договорни декхараш а дикка тIехкхоачашдаьд НГДУ мехкдаьттахоша. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 30 процент тIехкхоачаш а яь, планал совгIа мел даьккха мехкдаьтта духхьал из лакхъяра чотагIа да. КIезигчун а дукхачун а кхом барах, йоагIачул дукхагIа продукци маьхалъяккхарах укх шера заданел совгIа цхьа миллион сомал тIех пайда баьб цар пачхахьалкхенна.

Шера план ханал хьалха кхоачаш а яь, шоаш тIайийцача социалистически декхарех тIехдика лоархIаяьй Фунтиков Юрий, Григорьянц Валерий, Дадагов ТIахIир, Карташов Валентин керте латтача промыслай коллективаш.

Деша дай бац

Доккхий социалистически декхараш тIайийцадар пятилетка шоллагIча шера А. Шерипова цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача Грозненски завода технологаша. Шу чакхдала юхедисараш массехк ди мара дац. Долче, мишта кхоачашду цар шоаш тIайийца социалистически декхараш? Ер шу доладелча денз хIанзалца баьча балха итогашка хьежача уж тIайийццача бесса каьхата тIа дисад. Товарни продукци арахецара пачхахьалкхен план низткъа мара кхоачашъяьяц цар. Арахецача продукцега дIабода мах лохбара тIайийчача декхарех меттел пачхахьалкхен планах а лоархIаяц завода коллектив.

ХIара къахьегама коллективо беча балха мах бара даькъе керттера хьокхам ба ший потребителашта продукци лоаттаяра договорни декхараш по толаме кхоачашдар. ХIаьта мишта латт из гIулакх цу заводе? Ер шу доладелча денз ший смежникашта йоагIача боарамагIа продукци ца лоаттаеш, пачхахьалкхен декхар дукха тIадусаш хьайоагIа из. Шу доладелча денз ший потребителашка цо дIа ца кхоачийташ йиса продукци кхо миллиони ворхI бIаь эзари сома маьхa я.

Во болх а беш, хадданза тIехьаюсаци пачхахьалкхен декхар дукха тIадусаши хьайоагIарех я Соловьев Геннадий Леонтьевичи Лоза Борис Николаевичи керте латтача цехий коллективаш.

Къахьегама ветераний дика гIулакхаш хьал а лаьца, цар къахьегама никъ дIахокхухьаш бола къона гIишлонхой кIезига бац СМУ-7. Царех цаI я дукха ха йоацаш школа йисте а яьккха, къахьегаш йола къона штукатур-маляр, комсомолка, коммунистически къахьегама ударник Даргаева Амина Ильясовна. Ше каралаьца болх кIоаргагIа бовза гIерташ, овсарегIа болх бе гIерташ хиларца даим яхье хьалха латташ хьайоагIа из.

СУРТА ТIА: штукатур-маляр А. Даргаева.

А. АЙРАПЕТОВА сурт.

В. И. Ленина цIерагIча мехкдаьтта чакхдоахача Грозненски заводера ЭЛОУ-АВТ яха установка болх бе йолаелча денз цига къахьегаш ва оператор Рыжов Геннадий Борисович. Ший балхах тIехдика кхеташи хьалхашка латтача декхарех толамца лоархIавеши ва из. Даим нийса лелаю цо технологически режим. Цудухьа ший бехкагIа цо балха тIа хьовзам хилийта цхьа моттиг яц.

СУРТА ТIА: оператор Г. Рыжов.

А. АЙРАПЕТОВА сурт.

ДАЙ БАЬННАБ

Ховш ма хиллара, хьатIадоагIача шера цхьоалагIча январе денз предприятех (объединенех) дола СССР Закон юкъедоаладарца, йиззача хозрасчета тIа а самофинансированега а даларца дувзаденна хIанз дуккханахьа вIашагIъехкай къахьегама коллективай советаш.

Из болх беш я Аргунерча «Пищемаш» яхача заводе. Цигарча наха «шоллагIа директор» оал цох. Предприяте порядок оттаяра, дисциплина тоаяра, ерригача таронех ма могга дикагIа пайда эцара из оарцагIъяларах оала хургда цох иштта.

ХьалхагIа хийла моттигаш хулар IуйрийнабархI сахьат даьлча хьабаьхка болхлой электроэнерги ца хиларах хIама ца деш багIаш. Цудухьа къахьегама коллектива совето предложени елар болх Iуйрийна итт сахьат даьлча дIаболабе, аьнна. Цу хана цхьаькха хьовзам боацаш завода электроэнерги хьахеца йоалу моттигера ТЭЦ. Iа дIадаллалца цу графикагIа къахьегаргда заводчанаша.

Цхьаькха а да укхаза теркам тIаозаш: хьлхагIа санна дIа-юха ухаш, тIеххьара «керда хIамаш» дувцаш леараш гургбац шоана хIанз «Пищемаше». Берригаш чуйина болх беш боахк. Совет вIалла вIашагIйоллалехьа а партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша, предприяте администраце, цехий начальникаша, мастераша шоашта могар дора дисциплина чIоагIъе гIерташ. ХIаьта лоацнача хана къахьегама коллектива совета мишта меиаьд из гIулакх цIаьхха тоаде?

Хетаргахьа, укхаза керттердар да цунна юкъебахараш гонахьарчар сий деш, аьннар отташ нах хилар. Совета юкъебоагIа хIара цехера, административни участкера дикагIбараш. Масала, царех ба слесарий-ремонтникий бригадир М. Герриханов, механосборочни цехера С. Муслимханов а Ю. Лорсанов а, технически тIахьожама отдела мастер С.-Э. Исаев, кхыбараш.

Къоастаде дезаш моллагIа хIама хилча, директора тIакхача гIерташ ха а ца йоаеш, совета членаш болча тIаболх болхлой. Царна хов шоай дехар цар теркал ца деш дутаргдоацалга. ХIаьта хIанз массане уйла цаI я: йиззача хорасчета, самофинансироване а самоокупаемоста а хьалашка болх бара ма хулла дикагIа кийчо яр.

М. МУСИЕВ.

ОРБИТЕРА ХОАМАШ

Полете управлене центр. (ТАСС). 22 декабрь. Владимир Титова, Муса Манарова, Анатолий Левченкос лехкаш дола космически кема дIахо лелаш да.

Белгалъяьча программага хьежжа кема бортовой системашкен цун отсекий герметичностагеи хьажара штатни операцеш кхоачашъяьй экипажо.

320 ди да Лаьттана юхерча орбита тIа Юрий Романенкос болх бу, хIаьта Александр Александров космически вахта 22 кIира чакхдоаккхаш ва. Лехкаш йолча комплексе космонавташ Титов, Манаров, Левченко тIаэца кийчлуш ба уж тахан.

Орбита тIара еча докладегIеи телеметрически информаце даннеегIеи «Мир» яха орбитальни комплекс а «Союз ТМ-4» яха космически кема а лерттIа лелаш да.

КПСС ОБКОМЕ ХИННА ВIАШАГIКХЕТАР

Самардийнахьа КПСС обкоме парте, тIема, къахьегама ветеранашца вIашагIкхетар хилар. Перестройкана кулгалдара хьакъехьа обкома бюрос беча балха отчет ювцаргйолча парте областной комитета пленума кийчо ярца дувзаенна дар из.

Гулбеннараштa хьалхашка къамаьл дир парте Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева. Цо дийцар мишта болх промышленностеи юртареи къахьегамхой шийтталагIча пятилетка шоллагIа шу чакхдаларага, республика социально - экономически дегIаахар сихдеча партийни, советски, боахама органашта хьалхашка латтача халонехи декхарехи.

Укх тIеххьарча хана тоъал хьинарегIа дIадода болх ца беш бола нах производствана юкъеозалга. Чакхдаьннача шин шера къахьегама юкъевоалаваьв 24 эзар совгIа саг. Из шозза дукхагIа да ерригача цхьайтталагIча пятилетке хинначул. Экономика цахаддаш дегIайоагIаш латт. ДIадахача шераца нийсдича, укх шера цхьайтта бетта производства боарам 3,2 процент лакхбеннаб, къахьегама овсарле — 3,3 процент. СихагIа дегIайоагIаш латт социальни база. Юрташка дукхагIа хьалъю нах чуIеш йола фусамаш, соцкультбыта объекташ.

Из дерригa а гIадвугаш да. Цхьабакъда, хIанз а, экономике санна, иштта социальни сфере а дукха да кра, къоастаданза, садуаш дола гIулакхаш. Партийни органий, царца обкома бюро а йолаш, болх хано дIадехараштa жоп луш бий-те? Сево баргал етт перестройкана? Уж а экономиканеи социальни сферанеи партийни кулгалдара стили методаши кердаяхара, эргаяьха тоаяра кхыдола а дешаш дийцар КПСС обкоме хиннача вIашагIкхетаре гулбеннараша. ХIама къайла ца хьош, парте дIа ма деххара хьдда а дукхкача проблемаех къамаьл хилар.

Парте ветерана И. А. Сапронова дийцар кулгалдара кадраш харжара, царна кхетам балара, уж дIанийсъяра хетадаь дар. Цхьабола кулгалхой компетентни боацаш, къахьегама коллективашца дIа-хьа гIулакх леладе ца ховш хиларо цхьацца йола йоккхий промышленни предприятеш тIехьаюсалга нийсдалийтар. Парте обкомо, аьлар ветерана, къаьста тIахьожам лоаттабе беза кадрай резервана.

Республика гIишлон индустре долча цIенхаштача кхоачамбоацарех дийцар ветерана Б. И. Черне.

— ЧIоагIа ира латт, — аьлар цо, — гIишлон производства доалдара структурана перестройка е езаш хилара дош. ДIаяккха еза йоккха отчетность, шоаш юаргIйола ха йна яьнна планироване формаш, массанахьа боахама расчет, къахьегам вIаштIехьбаккхара а алапи далара а дикагIйола методаш юкъейоалае еза.

Бахача наха медицински Iалашо яра дешах дийцар А. К. Зарубина, В. В. Гусева, кхычар. УнахцIенон служба, парте обкома курирующи отдела кулгалхоша дукхагIа хьинар тIадахийта деза цу гIулакха. Масала, порядок е еза тIема инвалидий межреспубликански госпитале.

С. С. Сидельникова, Т. Х. Тхостова парте райкомийи горкомийи балха стилаи методаштеи перестройка ярз дош пленуме принципиально дувцалга хьалхадаьккхар. Цхьабола партийни болхлой команда телара, кабинете Iо а хайша кулгалдара оамал дIайоаккхаш бац.

— Сона хетачогIа, обкома бюро балха ледарча моттигех цаI, — аьлар В. В. Гаврилова, — тIайийцача решенешта боагIача тайпара тIахьожам ца лоаттабар. Динза даргдоацаш хIама да, балха тIа дувлийтача гIалатех, кхоачаш ца яьча планех партийнии боахамеи кулгалхошкара лирагIа жоп хьадехалга.

ВIашагIкхетар гулбеннарий безам тIаозаш дIадахар. ТIеххьара дош оалаш В. К. Фотеева баркал аьлар ветеранашта, областной партийни организаце вахаре цар хьинаре дакъа лацарах. Цо дош делар КПСС обкома бюрос дIахо йодача хана ше бергболча балха ветераний предложенеши замечанеши чоте эцаргья, аьнна.

ВIашагIкхетаре бар НГIАССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. Х. Боков, республика Министрий Совета председатель М. А. Керимов.

МИШТА КХОАЧАШДУ ДЕКХАРАШ

БУРУВДЕТТАРИЙ ВАХТА

«Октябрьнефть» НГДУ № 3 йолча цеха коллективо доккхий толамаш даьхад укх шера. 103,8 процент кхоачашъяьй пачхахьалкхен план. Кхы а дукха да мехкдаьттахошта карагIдийнна гIулакхаш.

Шу дIадолалуш коллективо лаьрхIадар пачхахьалкхен планал совгIа 82 миллион 95 эзар кубометр газ яккха. Бакъда, ноябрь бутт бовлехьа заданел тIех цар яьккхар 100 миллион кубометр совгIа газ.

Доахача къахьегама толамаша къаьгга хьахьокх коллективи цун кулгалхойи шоашта хьалхашка латта декхараш дика кхетадеш хилар. Цудухьа вIаштIехьдоал цар къахьегаме доккхий мулаш даха.

Чакхдоалаш латта шу атта хиланзар «Октябрьнефть» НГДУ кхоалагIча цеха коллектива. Цех кхаь участка екъаенна яр. «Малхбузехьарча» яхача участка тIара а, Новогрозненски участкера а доаккхар мехкдаьтта, хIаьта гази конденсати — Беной яхача юрта йисте. Цо дукха халонаш хулийтар балхаца. Бакъда, уж нийслуше, коллектива вIаштIехьдаьлар къахьегама овсарле лох ца йолийташ болх бе.

Укх шера аьхки Аллерой яхача юрта йисте «Мескеты-3» яхача скважина чура аратехар мехкдаьтта кIеж. Цеха вокхагIвола инженер Денильханов Абубакар — укх коллективаца дуккхача хана денз къахьегаш ва. Дерригача гIулакхашта юкъе ва из. «Мескеты-3» яха скважина эксплуатаци дIаяла кийчъеча хана А. Денильханов дукха къахьега, дуккхача хIаман уйла е езаш хилар. ХIаьта тахан гуш да инженерно-технически оагIорахьара цхьаккха тайпа кхоачамбоацараш укхаза нийсденна доацалга.

Беча балхага, гIулакхашка диллача чIоагIа цунна тара ва вокхагIвола механик Сайдулаев Мовлади. Массане а кхетадеш да цунна мехкдаьтта оборудовани дика йовзалга, пайда эца ховлга.

Иштта дикача къахьегамца белгалбувлаш ба С. Сисиева бригадера мехкдаьттахой.

Къахьегама толамаш доахаш, социалистически декхараш тIеххоачашдераштa юкъе ба болхлой, операторaш С.-А. Абубакаров, Л.-А. Рукманов, А. Бархаджиев, А. Касумов, М. Вахаев, кхыбараш.

Дика специалисташ ба аьнна цIи хеза ба наладчикаш Яков Штарки Владимир Бондаренкои. Т. Кожина кулгалду геологически служба йоацаш болх боаггIача боарамагIа дIагIорг ца хиларах а шеко яц.

Харцахьа хургда деррига гIулакхаш, махетта дIадолх аьлча. ХIанз а бизза пайда нийбац цхьайолча оборудованех, техниках. Уж кхоачамбоацараш дIададахара беррига низ тIабахийта безалга кхетадеш я № 3 йолча цеха коллектив. Дукха ха ялалехьа проектни боарамга кхоачаргъя «Мескеты-2» яха скважина. Хадданза дIахьош да «Мескеты-4», «Мескеты-5» яхача скважинашка буруведттара балхаш. Каста эксплуатаце дIалургья уж. Бакъда, уж дика кийча хилийтар, цар лургбола пайда бизза хилийтар — таханара декхар.

С. ЖАБРАИЛОВ.

Техника-кийчон мугIаре

ТIАБИЙРЗЗА БОЛХ БУ

Урус - Мартановски района «Горец» совхозе дика вIаштIехьдаьхад мехмастерске болхлой, механизаторий къахьегама хьалаш. Еррига цехаш йIоахъеш батареяш латт. Тужуркаш Iо а яьхе, паргIатта болх бу наха. Делкъа хана мастерскена юкхе йоаллача столове хIама юъ. Болх чакх а баьнна цIабахалехьа котельнерча душе лувча йиш йолаш ва хIаравар.

Дукха ба мастерске декхарех толаме лоархIабеш, йоккха балха опыт йола нах. Масала, мотораш тоадеш вола 68 шу даьнна къахьегама ветеран Кадыров Мовлди. Ха яха вале а, кадай саг ва из. Сиха ду ше хьадер. Цу сахьате гучадоаккх цо, тоабе шийга хьабеннача мотора «лазар». Дукха ха йоаяц цунна «дарба» деш а.

— Тха совхозера меттел, кхыча боахамашкара а нах ух из волча тракторий, машиний мотораш тоадайта, — йоах мастерске заведующе Мунаев Султана. — Мовлдена доккха новкъостал ду цо болх бе Iомаваьча Бахаев Шамус.

Шоай балха иштта говзанчаш ба: токарь Ибрагимов Ваха, аьшкапхьар Сааев Хасмохьмад, топливни аппаратура тоаеш вола Яхьяев Тапа, слесарь Тарсаев Зайнди, вулканизаторшик Шамаев Махьмуд.

— Уж бецаре тха йиш а яцар, — йоах Мунаев Султана. — Трактораш, тIехьаювза инвентарь тоаеш царна тIа дIатIаувттаеча оатхалех, кIезигагIа яле, 30 процент цар керда хьаяь, тишъеннарех 12—15 процент юхаметтаувттаяь хул хIара шера. Балха нормаш хадданза тIеххоачашъю. Иштта цар болх бар, техника тоаяра укх шера къаьстта маьхала хилар. Бакъдар хIана алац, «Сельхозтехника» хиннaчул а вогIа Iалашду тхо эшача оатхалашца, агропроме ремонтно - технически предприяти вIашагIъеллачул тIехьагIа. Из хувцам баьчул тIехьагIа телха мара, тоаденна-м хIама дац.

Дукха ба мехмастерске рационализатораш а. Масала, заводе яьча станоко сахьата еха ши камера мара лотаяцар. Вулканизаторшика Шамаев Мухьмуда уйла йича гучадаьлар цунна, болх шозза сихагIа бе йиш хургйолаш станок эргаяккха аьттув болга. Махьмуда аьннача тайпара, керда оатхалаш хьайир токара Ибрагимов Вахас. Уж дIатIаоттаьчул тIехьагIа, сахьата йиъ камера а лотаеш болх бе волавелар Шамаев.

Кхоачамболлаш эша оатхалаш йоацаш хала доллаше а, балха дика хьалаш вIаштIехьдахара чотагIа, къахьегама толамаш доах мехмастерске коллективо. Масала, укх шера йиълагIча квартала план ткъо йолаш, хIанзле 24 трактор, тоаьяй, цул совгIа 96 процент тIехьаювза инвентарь кийчон мугIаре дIаоттаьяй. Вешта ерригa техника 23 февпале тоаяьяккха лаьрхIад совхоза къахьегамхоша.

Тоа мишта яьй, хIара системо, оатхало болх мишта бу хьож бригада бригадир, цу тIа болх беш хургвар. Иштта мара цхьа трактор араялац мехмастерскера. Деррига вIаштIехьа хилча акт оттаю. Цу тIа кулгаш язду, лакхе вийцача шиннел совгIа, совхоза керттерча инженера а мастерске заведующе а.

Иштта из ца дича а далац. Кхаш леладу совхоза ерригa бригадаш подрядагIа болх беш я. Цар коллективашта эш моллагIча технико ма хулла дукхагIа болх бар. ХIана аьлча, цунах тийша хургда юртбоахама продукци яккхарга дIагIоргдар а наха тIеххьара эцаргдола ахча а.

Мехмастерске тхо долаш, цуна керттерча цехе бархI трактор латтар. Уж тоаеш боахкачарна новкъостал деш дукха кагий нах бар.

— Тха совхозе вIашагIъеххача механизаторий курсашка дешаш ба уж. Тахан практически занятеш я цар, — йоах Мунаев Султана, цу кагийча наха хьакъехьа.

Цу курсашка дешаш 18 саг ва хIанз. Йоккха опыт йолаш ба царна хьехараш а. Кхоъ лакхера образовани йолаш ва.

— Хьалха дIанхача шерашка, духхьал техника лелае, доал де, лаьтта аха, тоаде мара уж Iомабеш хинабеце, хIанз экономика Iомаю оаха, — йоах Мунаева. — ПодрядагIа болх беш хилар чIоагIа эшаш да.

Дика чакхйоах практически занятеш а. Юртбоахама механика Асаев Султана кулгал а деш, дешархоша вIашагI а яьха юха вIашагIйохк трактора, комбайна тайп-тайпара узлаш, системаш.

ХIара шера болх беш хула иштта йола курсаш чакх а яьха хIанз совхозе къахьегараш а кIезига бац. Царна юкъе ши кхалсаг — Тапаева Езиреи Эльбузунаева ЛайлаIи. Ди дIадахийтац царех хIаране балха нормаш тIеххоачашъеш ца еш.

— Дукха ба тха совхозе трактора цхьайола чоалхане узлаш, системаш вIашагIъяха а, тоаяь вIашагIйохка а ца ховш бола механизатораш. Уж тоае мехмастерске слесараша, механикаша новкъостал ду царна, — йоах совхоза керттерча инженера Ахмадов Хьамзата. — Бакъда, трактора цхьа система, узел яц ЛайлаIана вIашагIъяккха а, вIашагIйолла а, тоае а ца ховш.

Балха квалификаци лакхъяра Калиновски профтехучилище ухийт механизатораш. Цига хьех техниках дукхагIа пайда эцара, из сихагIа тоаяра фу де деза. ДукхагIйолча хана уж хьехамаш Iилмана тIеххьарча хана карагIдаьнначунца бувзам болаш хул.

Техника сиха а тешаме а тоаеш хиларал совгIа, кийчон мугIаре дIаоттаяьчоа, Iан замалахьа латташ из телхаергIйоацаш. Гостехнадзоро дIа ма деxха, машиний даьтта, басар хьекхад кхытайпа доагIар даьд. Из гIулакх къаьстта дика да Виситаев Идриса кулгалдеча шоллагIча отделене. Из толам баккхарах ахчан преми лургйолаш я цун коллектива.

М. ХАМАТХАНОВ.

Партийни вахар: перестройках йола отчеташ

ХІАРАВАР—БЕХКТОКХАМЕ

ДІадахача шоатта дийнахьа хилар КПСС Малгобекски горкома пленум. Перестройкана кулгалдеш парте горкома бюрос баьча балхах йола отчет еш доклад йир цига КПСС горкома хьалхарча секретара Н. М. Моревас.

ПЕРЕСТРОЙКА хьалашка парте Малгобекски горкомо, цун бюрос 29-гІа городской партийни конференци хинначул тІехьагІа баь болх керттерча дакъе тІаберзабаь хиннаб юххьанцарча партийни организацей, цар бюро а парткомий а лоархІами бехктокхамы ланхбара. Горкома бюрос ший теркама юкъмоттиге лоаттадаьд район социально-экономически дегІайоалаяра, декхараш кхоачашде къахьегама коллективаш оарцагІъяхара дешаш, партийни актива, хІара коммуниста хьинар айдара дешаш.

Къаьстта теркам тІабахийта болх баьб горкома бюрос соахка сентябрь бетта «Партийни болх эргабаккхара КПСС Малгобекски горкома балхацарча кхоачамбоацарий хьакъехьа» КПСС Нохч - ГІалгІай обкома бюрос соцам баьчул тІехьагІа дІаяхача хана. Балха стили методаши эргаяьха тоае гІийртай.

Заседанеш кІезигагІа а еш тІаийца решенеш кхоачашъяра тІехьа дукхагІа тІахьожам лоаттабаьб.

Докладчика а пленуме къамаьлаш даьраша а кхоачашдаь балхаш, карагІдийнна гІулакхаш кІезигагІа дийцар. ДукхагІа теркам тІабахийтар динза дисарашта, критика йир долаш долча кхоачамбоацарашта, белгалдаьхар хьалхашка латта декхараш, уж кхоачашдара наькъаш.

— ЦІенхаштта сагото яйташ хІама да, — аьлар докладчика Н. М. Моревас, — районе перестройка мела дІайодаш хилар, цхьадолча доакъошка из вІалла дІакхачанза хилар. ДІаяланза я къаьнарча уйлай стереотипаш, демократизаци юхатетташ, экономически рычагаш мелъеш йола командно-бюрократически хьисапе кулгалдара методаш а йолаш я цхьаьца йолча моттигашка.

Хьалха санна каьхатаца, директивни методегІа кулгалде гІертилга, советски боахамийи органашта хьалхара болх бе гІертилга дІадаланза да горкома аппарате.

ПАРТИЙНИ органашкара тахан перестройка дІадехарех цаІ да кадраша бу болх ленински принципаш телха ца еш белга, моральни цІена, партийни принципиальность, инициатива йолаш хургІолаш уж хьалкхеяр.

ХІаьта а лерттІа вІаштІехьъяьккха система йоацаш леладу парте горкомо кадраш хьахаржара, дІанийсъяра, царна кхетам балара, кадрай резерв кийчъяра дош. Каст-каста хувцалу юкъерча звенох бола специалисташ — отчетни юкъа ахаш гаргга хийцаб уж. Бахьан фуд? Эггара хьалха из да балхашка хьежабеча наьха гІулакхий кІоаргга анализ ца яр, коллективаца дага а бувлаш, гласности демократин шерра юкъе а йоалаеш, уж хьахержаш ца хилар.

Иштта, гІулакхаш кІоаргга ца тохкаш ПМК-4 начальникалла Евлоеви керттерча инженералла Шибилови хьожаваьвар. Дукха ха ялалехьа болх бохабир, коллективера морально - психологически климат толхайир. Цудухьа уж балхара дІабаха бийзар. Цу тайпарча бахьанех балхара мукъабовлийта ДРСУ начальник Даурбеков, кирпишк еча завода директор Дениев, агроснаба директор Келигов а бийцар пленуме.

ЦІенхаштта доагІар хьадехац парте горкома бюрос бахаш кхыча районашка а болаш, болх беш Малгобекски районе болча кулгалхошкара, специалисташкара. ХІаьта уж-м хІара пхелагІвар ма вий!

Балхашка хьежаю кадраш хьакъоастаелга, кийчъелга боагтІача боараме леладац парте горкома организационни а отраслеви а отделаца. Горкома аппарате хьаийца болхлой дика кхеташ ба боахама гІулакхех, бакъда партийни балха методаши формаши царна кІезига йовз.

Шерра демократи а йолаш, балха лостам тела, партийни организацешкей, кадрашкей гІолла наьха низаш, хьинар вІашагІтоха, тІахьожам чІоагІбарга гІолла, районе, городе, хІара коллективе керда атмосфера хьаярга гІолла эффективно болх бе могаргдолаш йий парте горком, цун бюро? Цу хаттара дола жоп лаха гІерташ дар пленуме дакъа лоацараша даь къамаьлаш.

Эггара хьалха пренешка къамаьл даьча «Кавказ» яхача колхоза парткома секретара А. Т. Герасименкос аьлар:

— Тха колхозера ворхІ саг парте горкома член ва, хІаьта цаІ — бюро член. Бакъда беррингаш а бац уж общественни балха юкъе хьинаре дакъа лоацаш. Парте горкома решенеш кийчъеча, уж кхоачашъяра тІахьожам лоаттабеча хьинарегІа дакъа лацийта деза горкома членашка. Из гІулакх лерттІа леладац горкома бюрос, демократи шеръе еза цо.

Мел дукха дика соцамаш тІанийдаьдар аьнна пайда бац, уж чакхдоахаш ца хилча. Из де дезар эггара хьалха горкома членаш, аппарата болхлой ба. Кагий гІулакхаш, хІара денна хьахула лоадам боаца хІамаш дута а дуташ, керттера декхараш хьакъоастаде а уж кхоачашдара теркам тІаберзабе а беза, яхаш горкома бюро членашта хьалхадоахар пленуме хиннараша.

Отчетни хана парте горкомо 9 пленуми партийно-боахама актива цхьа собранний, бакъда горкома 101 членах цига цІаккха къамаьл данза 66 саг ва. Горкома пленумашка докладчик волчо мара бюро членаша къамаьлаш даьдац. Укх шера районе чакхъяьннача 480 партсобране пхелагІа дакъа яраша мара хиннабац парте горкома викалаш, парткомий 60 заседанех — хІара йиълагІча заседане, ВЛКСМ горкома бюро 22 заседанех — йиънахьа мара хиннабац уж. КІезига хул уж Советий сессешка а.

ЭКОНОМИКЕ, социальни сфере хувцамаш делга, производства эффективность лакхъелга, продукце дикал тоаелга хийцца дІадодаш дац районе. Кердача хьалашка болх барга предприятеш яхара, хІанзара экономически методаш балха юкъекхувлара гІулакхаш хадданза тІахьожам лоаттабеш леладац, хІаьта кердача шера йиззача хозрасчетагІа болх бе йолаяла езаш 17 предприяти а я районе.

ГІулакхах чІоагтІа дог а лазаш дийцар пленуме къамаьл даьча «Малгобекнефть» НГДУ бурильщика, КПСС обкома члена Х. Г. Галаева шоай предприяте боахама доалдара кердача методашка довлара гІулакх тесса леладеш хиларах. Перестройка чулоацамах нах дІакхетабара, царна эшшаш йола экономически знанеш ялара парте горкома отделаша а «Ленина байракх» яхача районни газето а таханалцца хьадаьр геттара кІезига да, аьлар оратора. Горкома промышленни отдела заведующи З. М. Мамилов кІезига ух цехови парторганизацешка, практически гІо дац. Къайле яц: перестройкана хІанз а гаьна латтараш болаш ба тха коллективашка а.

Парте горкома а цун аппарата а лоархІаме проблема еций «Малгобекнефть» НГДУ, буровой балхий управлене коллективашка мехкдаьтта доаккхилга хаьддача боарамагІа хургдолаш болх байтилга вІаштІехьдаккхар? Из дош дуккхаза а тайп-тайпарча инстанцешка дийцад, решенеш тІанийяьй. Цхьабакъда тІаийца решенеш кхоачашъяйта низ кхаьчабац горкома бюро.

Мехкдаьттен гази йоккхарий болх лерттІа вІаштІехь ца баккхар тхона а чІоагтІа Іаткъаш да, аьлар къамаьл даьча Вознесенски газ чекхйоахача завода компрессорни станце слесара Т. П. Попова, ма эшша бедал тхога хьакхоачац ца хилча лерттІа дІабодац тха болх а. Тха коллектив-м дикагІа болх бе таронаш йолаш яр хІанз йолаш йолча оборудованеца а.

Парте горкома бюро балха юкъе дукхагІа низаш тІадерзаде дезарех я капитальни гІирсаш хьалдара проблемаш. Докладчика а пренешка къамаьлаш даьраша а белгал ма даккхара, перестройка дІайолаенна ши шуи ах шуи даьннадале а укхаза хувцаденна, эргадаьнна хІамаш геттара кІезига да. Иллача ханна объекташ хьалъяь яхац, гІишлон-монтажни балхаш во ду. Дукха решенеш яьй парте горкомо гІишлон организацей болх тоабара хьакъехьа.

Къаьстта сагото яйташ да наха чуІе цІенош, соцкультбыта объекташ хьалъяра дош.

КЪОАСТАЯНЗА дукха проблемаш юрта боахаме хилар а белгалгалдаьккхар пленуме. Юрта боахама продукташ яхара боарам а культурай хьувкъам а лоха ба, хІара беттача Іаттагара йоаккха шура, тІаккхета дулх кІезига да района боахамашка, боахамий рентабельность лакхъяра йолча таронех, экономически рычагехи стимулехи бизза пайда эцац. Партийни организацеша, совхозий кулгалхошеи специалисташеи де мел дезар дац Кхачан программа кхоачашъярца дувзаденна дерринга гІулакхаш чакхдахара, производства потенциалах лерттІа пайда эцара.

Дулх даккхарга дІадодар базар тІарчул 3—4-зза дукхагІа да районерча совхозашка. М. Горьке цІерагІчен «Кавказ» яхачен совхозаша во пайда эц хиш дехкача лаьттаех. Коллективни дезалеи подряд, боахама расчет юкъейоалаелга эсала лел, из перспективни хІама долга республике хьалхалаттача боахамаша хьахьекха доллаше.

Юрта боахама производстве уж а кхыдола а кхоачамбоацараш хилара бахьанаш сенах латт? Цу хаттара жоп дала лерхІаш парте горкома бюро членаша массехк бутт хьалха РАПО совета председатель хиннача, хІанз КПСС горкома шоллагІа секретарь волча М. Б. Акмурзиевен хІанз РАПО совета председатель йолча А. В. Сосновскаяси бехкаш вІаши дІатІахьатІа дехкаш даь къамаьлаш гІулакх тоалургхиларах ладувгІац баьгІараш башха тешабеш дацар.

Шин шера диазза дийцад парте горкома бюрос «Малгобекский» совхоза балхах дола дош, бакъда болх эргабоалаш бац. Сенна тІанйю кхоачашъеш йоаца решенеш? Цу тайпара хаттараш телар пленуме къамаьлаш даьча цхьаболча ораторашa. Уж, эггара хьалха горкома бюрона, цун членашта доагІаш дар.

ХАНО дІадехарашка хьежжа ба, ала йиш йолаш бац районе къахьегамхошта, бахача наха юкъе беш бола идейно-политически болх. Формана, баьб алийта из болх беш моттигаш йолаш я. КІезига бац коллективе беча кхетама балха юкъе хьинаре дакъалоацаш боаца кулгалхой а. Бокъонца хила боагтІача тайпара а тІатеІІа а лелабац юххьанцарча партийни организацеша, халкъа депутатий Советаша интернациональни, атеистически, патриотически кхетам балара болх.

Идеологически болх лерттІа вІаштІехьа ца баккхарах, цу хьакъехьара парте решенеш кхоачашъелга дизза хьа ца дехарах критика йора парте горкома секретара Л. А. Шестопаловаьа, пропаганди агитацеи отдела заведующена М. Ю. Бокова.

Парте горкома бюрос социалистически законности правопорядоки лораяра дош ший теркама юкъамоттиге лоаттадаьдале а, деш дола зуламаш хІанз а дукха да районе. Уж хилара керттера бахьан лархІа доагІа правоохранительни органаша болх во беш хилар, аьлар къамаьл деш района прокурора Г. Д. Молозина. Эггара вогІа дар да зуламаш хьагуча ца дахар. ТІеххьарча шин шера ГОВД БХСС службаша социалистически доалахьенна къоалаш дарах, пачхьалкхен рузкъа даарах, приписказ ярах, очковтирательство, спекуляци лелаярах лоархІаме а долаш цхьа зулам хьагучадьккхадац. ГОВД коммунистий а личии состава а исполнительски, служебни, партийни дисциплина лоха хиларца дашха доагІа цу тайпара хьал. ГОВД кулгалхой коммунистий А. А. Албогачиева, А. В. Ходаковске, П. В. Кривошлыкова, партбюро секретара М. М. Боковай бехкагІа коллектива юкъе хоза доаца гІулакхаш эттад, группировкаш хьахиннай. Цу гІулакхий ханнахьа боагтІаш бола мах баьбац КПСС горкома бюрос.

Маларан алкоголизманен духьала лоаттабу къовсам мелбалийтаб районе. Алхха карарча шера 271 саг, царех 3 коммунист а волаш бехктокхаме ээав менна болаш общественни моттигашка бахкарах. Из доккха общественни зулам долга кхета а деш, из сихагІа дІадоакхаргдола наькъаш белгалданзар укхаза.

Перестройкана доагІаш даьр малагІа да а цунца нийслуш доацар, цунна духьала латтар малагІа да а белгалдоаккхаш дар Малгобекски УБР парткома секретара В. И. Чиркова, «Алханчуртский» совхоза директора Б. Б. Манкиева, райпо председатела С. А. Мамилова, горисполкома культура отдела заведующе М. Д. Танкиевай, кхычар къамаьлаш.

Пленуме къамал дир КПСС Нохч - ГІалгІай обкома шоллагІча секретара Д. Г. Завгаева. Цо белгалдаьккхар, парте горкома бюро заседанеш аханел совгІа мара членаш тІабоацаш чакхийнна хилар. КІезига йоакхо ю бюрос номенклатурни болхлой резерв вІаштІехьякккхара. Кхалнах, кагирхой кІезигбеннаб цу резерве. Шера хІара виълагІа вола номенклатурни болхло хувц районе.

Къаьстта белгалдаьккхар оратора юрта боахама культурай хьувкъам, хьайбай продуктивность лоха хилар, теркам тІабахийтар наьха вахара хьал тоадара, идеологически болх тоабара, негативни явленешца къовсам чІоагІагІа лоаттабара де дезарашта.

Дийцача дешах боагтІаш бола соцам тІанийцар пленумо.

С. КОТИЕВ.

ОПЫТ—УЛЛУВ

КОЛЛЕКТИВНИ ПОДРЯД—ТОЛАМИЙ ЛАРД

КОА ТІАРА ОАЛХАЗАРАШ ЛЕЛАДЕРИЙ СЛЕТЕРА

Коа тІара оалхазараш леладар халкъа боахама керттерчарех цхьа дакъа да тахан. Коа тІарча оалхазарий дулх лоацаьа хана хьахулаш, бахача наха эггара дикагІчарех йола продукт лоаттае йиш хулийташ да. Цул совгІа, царех хьахул сага эша молхаш а (масала, сини гийга морди), гІайбаши метташи де бедараш а, дулхатІехка хьоар а. Царех хул хьайбай кхыдолча доакъошта эша доакъар, хІаьта иштта геттара дика лаьттана йола удобренеш а.

Коа тІарча оалхазарех даллац пайдане доацаш дІакъасташ цхьаккха хІама. Иштта дийцар царех дІадахача шоатта дийнахьа хиннача коа тІара оалхазараш леладерий хьалхарча республикански слете. Коа тІара оалхазараш леладара дакъа тІехьадусачара хьалдаккха низ кхоачаргболаш хІама хозрасчет, коллективнии дезален подрядаш я, яхаш дийцар, слете хиннача наха, цунна шевар тІехьа а хилар.

— Тахан вай паччахьалкхенна декхарийла да, — аьлар «Птицепрома» Нохч-ГІалгІай треста директора О. Палаева. Алхха укх шера паччахьалкхенна дІа ца луш дисад 6,5 миллион фуаши кхо эзар тонн дулхи. 4,8 миллион зе хиннад.

Из хиннад боккха пайда бала боагІача цу даькъе. Фу бахьан да 3,5 эзар саг вола треста коллектив тІехьайнсар? Слете къамаьлаш даь «Майская» яхача птицефабрика керттера экономист И. Добриев, «Западная» яхача птицефабрика птичница - оператор К. Гелагаева, Къулбаседа-Кавказа бройлерни фабрика бригадир Ш. Сайдаев, Шелковски инкубаторни станце директор Т. Исрахимов, бройлерни фабрика керттера ветеринарни лор С. Амхадов, «Майская» яхача птицефабрика дезала подрядни звенон член В. Азерсаев, кхыбараш а цхьа уйла йолаш бар: цкъадале, фабрикайн кхыча подразделенейи коллективашта юкъе принципность яцар, боахама доал дацар, къоал даьржадар, гаргалонна тІагІолла озабезам бар, къоал даьр, ший саг ва яхаш, къайлакхаьар, саг ший балха моттиге визза вола да ца хилар.

ШолагІ-дале, коа тІара оалхазараш леладерашка кхачац шоай партнерагара— Ермоловски элеваторгара коа тІарча оалхазарий хьнашка хьежжа хила доагІа доакъар, газ, Ін, электроэнерги йоацаш каст-каста ханаш йоагІа. Госагропромо геттара во йоакхо ю фабрикаш гІишлон материалашца, кердача техникаца, запасной оатхалашца, кхыча материалашца Іалашъяра. Уж ца хилча лерттІа болх булургбац оборудованега, боахамга.

Уж ерригаш цхьан боахама доакъош да. Царех цхьа дакъа тІехьадисача е мелделча берригача боахама Іаткъ. Слете доаладир цхьа масал: дІадахача кІиргІа коа тІара оалхазараш чакхдоахача цехе хьалхе хьахайта хІама а доацаш Іи сохайир. Кхаь дийнахьи кхаь буси болх ца беш сеца лаьттар конвейер. Из бахьан долаш бахача наха дулх дала йиш хиланзар. Коа тІарча оалхазарий дулх кийчдераш графика тІара баьлар: 1000 центнер продукци ца кийчъеш йисар. Цу хана цеха коа наІарашка лаьттар дийнача коа тІарча оалхазарех йиза автомашинаш. Шийла, готта, даа хІама а мала хий а доацаш дар автомашинаш тІара оалхазараш. Царех дукхадараш дайр, гІелделар. Фабрикашка, совхозашка, колхозашка юхадахьа йиш мича яр уж. ХІаьта новкъарле еш дола хІамаш дІадаха декхарийла бараша вІаштІехьа хІана баьккхабац дийнахьи бийсани бе беза болх? Оарц хІана даьккхадац моттигерча партийнии паччахьалкхени органаша? «ХІана» яха хаттар дукхагІа дêш да хІама бе-башха ца хетача болхлошка, уж бахьан долаш эшам хул производствана, бахача наха, берий бешамашта, больницашта, кхыча организацешта.

Новкъа хете а, иштта дараш нийслу, кІезига а доацаш. Из новкъа а хала а хеташ дийцар коа тІара оалхазараш леладераша, шоашка дийнача гІалаташта, шоай партнераш-сагота боацаш хилара критика а еш. Партнераш сагота боацилга бакъдеш дар слете хьийхача царех цхьаккха ца вар а!

Перестройкен дегІаухалга сихдалари кхаьчад тахан птицефабрикайн кхыча подразделенейи ерригача коллективашка, гласносто Іиш хилийтай хьалха ца дувцаш къайлагІа лаьтта дуккхадараш дувца. Цо сеца лаьттар доладалийтад, дикадараш карагІдалийтад.

Слете боккха теркам тІабахийтаб «Майская» яхача птицефабрика опыта, цу предприяте болхлоша шоай пайда ца эцаш йолча таронехи дийнача гІалатехи дийца дале а. Дезален звеньевойи подряд юкъе а йоалаяь, хІаране алапи (мугІаренча болхлочунгара директорга кхаччалца) бухсоцаш хьахинначунга хьежжа — валовой продукци хьаярга, цун дикал лакхъярген дІадодар кІезигдарген хьежжа хургдолаш а оттадаь. гІа дІахьалхашка баьккхаб. Укх шера 9 бетта цу коллективо кхоачашйир дулхи фуаши паччахьалкхенна дІадалара план. ЙиълагІча квартале фабрика болхлоша планал тІех 3 миллион фуаши 700 центнер дулхи дІаделар. Цунца фабрика кхаьчар XII пятилетка тІеххьарча шерарча боарамга. Юххера а, ше хьахиннача хана денз эггара хьалха 15 эзар сома пайда а баьккхар. ХІаьта керттердар да дІахо йодача хана маьхера продукци дукхагІа яккхара эша чІоагІа кІийле кийчъяр.

Къахьегама овсарле лакхъяр бахьан долаш хоалуш лакхденнад фабрика болхлой алапи. Юккъера бетта доагІа болхлочун алапи 250 сом да, цул совгІа дикка планал совгІа яьккхача продукцех дакъа а кходаьча доакъарах доагІар а кхоач.

— БархІ беттал кІезигагІа йолча хана виъ сагах латтача тха дезала звенос 10 эзар сом гаргга ахча ийцад, — аьлар В. Азерхаева. — ХьатІадоагІача шера 15 эзар сомал кІезигагІа хургдац, аьнна, хет тхона тхоашта доагІа ахча оаха бергболча балхага хьежача.

Слете хиннараша тІоараш техар цо из аьлча. ТІоараш техар «Западная», «Староюртовская», «Майская», «Къулбаседа - Кавказская» яхача фабрикай хьалха латтача звеной кулгалхоша Гелагаевас, Габаровас, Эскархановас, Сайдаева, лоацца аьлча укх деношка къахьегам вІаштІехьбаккхара прогрессивни формага яьннача, 200 корпусах хІаране чура коа тІара оалхазараши оборудованнии хьаийцача 200 звенон викалаша.

Слет хилалехьа хьалха бригадирий штат кІезигйир.

— ХІанзчул тІехьагІа корпусе хула динадар а водар а шугара да, — аьлар О. Палаева. — Оаш мах а бенна фабрикагара хьэцаргда коа тІара оалхазараши оборудованнии. Оашош къахьегаш хьахинна продукци а оаш йохкаргъя. Из дара чекаш я шуга, уж ахча дац.

Ноябрь бутт чакхбоалача хана КПСС Нохч-ГІалгІай обкома бюрос «Птицепром» треста е а йоагІаш чІоагІа критика йир, цун болх во лаьрхІар. Декабрь бетта хьал тоадеш, кхоачамбоацараш дІадоахаш болх бир коа тІара оалхазараш леладераша. Царех дукханеша дикка йолаш гІулакхаш дир парте обкома бюрос хьакъехкача новкъа. Цох беркат дала дукха ганзар.

Республике меттел ерригача Къулбаседа Кавказе а эггара йоккхагІйолча бройлерни фабрике порядок оттайир — белггала кІезигагІа яйр котамаш. 93 процент котамаш ца йовш лораю. ХІара бройлера дийнахь-бус 20 грамм дулх тІаккхет. ХІаране юккъера дозал 1,4 килограмм а хулаш йорстаяь яьннай 400 эзар котам. ХІаьта укх шера хьалхарча ялх бетта ца йойташ лораяь котамаш 49 процент мара яцар. ХІаьта укх тІеххьарча деношка фуаш 29 эзар дукхагІа гулду.

Укх гаргарча деношка планагІа ма доагтІара дукха гулдергда фуаш, — аьлар фабрика директора С. Сайдулаева. — ХІара дийнахьа паччахьалкхенна 90 эзар совгІа фуаш лургда оаха.

Хоалуш толамаш доах «Урус-Мартановская», «Ачхой-Мартановская», «Ермоловская» яхача птицефабрикашка а, шоай таронаш мел я болх беш уж еце я.

ХІаьта А. Дурдиевен М. Марзабековен кулгалду «Староюртовская», «Виноградская» фабрикаш тІехьаюсаш я, кІезига хІама даьд цига дезала (звеньевой) подряд юкъейоалаяра а. ДІахо из ла йиш йолаш дац, аьлар, слете дакъалоацараша. 1 январе уж предприятеш хозрасчета тІа, самофинансироване тІа, шоашка дІадолар шоаш меттаотадарга яла езаш ма йий. Цудухьа цу предприятешка доккхий хувцамаш де деза. Уж ма йоаггІара меттаотта езаш я.

Слета балха юкъе дизза дакъа лаьцар НГІАССР Госагропрома отдела заведующе Петросова, къамаьл а дир.

Республика коа тІара оалхазараш кхоабараша шоай хьалхарча слете берригача шоай новкъосташка кхайкарал дир 1988 шера 1 январе денз хІара дийнахьа 330 эзар фуъ лохьадараи 250 центнер дулх, шера дерригаш а 130 миллионал кІезигагІа доацаш фуаш гулдара, итташ эзараш центнераш дулх даккхара уж тІахьехаш.

ХІара яхкача котама кІалхара шера 200 фуъ гулдара, ерригача котамех 95 процент яраш ца йойташ лораяра, эзар фуъ гулдаргда дІадодар 80 сомал тІех ца далийтара, бахача наха фуаши коа тІарча оалхазарий дулхи хилийтара тІехьара социалистически яхь йоаржаяра».

Нохч-ГІалгІайчен коа тІара оалхазараш леладераша Къулбаседа-Хирий, Дагестански, Черсий - Балкхарой АССР-ий, коа тІара оалхазараш леладераш тІахьийхар шоашца социалистически яхь лацара.

Слете дакъа лаьцар Къулбаседа-ХІирий АССР Орджоникидзевски птицефабрика птичницас Дзарнева Марема, Къулбаседа-ХІирий бройлерни фабрика бригадира Бесликоев Батраса.

М. МАГАМАДОВ.

СУРТА ТІА: слета доакъашхой.

В. ЮНЦЕВИЧА сурт.

Депутатех дола дувцараш

ТЕШАМ БОА ЦА БЕШ

Дукха ха йоаццаш депутатски группагара новкъостал дийхар А. Арцуева бригадерча наха. Цар йоахар шоаш хьаде хІама доацаш багІаш дукха ха зехьа йоаю, кулгалхоша цу деша терко а йиц. Завода халкъа тІахьожама группа членашца цхьана цига этта хьал къоастадеш хилар депутатски группа. Цига гучадаьлар цу тайпарча хьал тІа слесарно - механически цехера кхыйола подразделенеш а хилар.

Наха болх ца беш дукха ха йоайора станокаш каст-каста йохаш хиларах, кхоачам хилал болх цеха кулгалхоша хьа ца теларах.

Депутаташеи халкъа дозорнешен баьча тохкамо гучадаьккхар - оборудованех нийсса пайда ца эцари, станокашта ремонт во еш хилари. Завода, слесарно-механически, ремонтно - механически цехий кулгалхошка дІахайтар из. ХІаьта дукха ха ялале укхаза этта хьал бокъалгахьа а лаькхар. Станокаш каст-каста йохаш болх юкъагІбувлалга цІенденна дІа-м даьннадац, бакъда кІезигам деннад.

Тохкам беш тхона, иштта, гучадаьлар А. Арцуева бригада тоъал хьабе болх боацаш сеца латта езаш хилара бехке кузнечно - прессовни участка болхлой хилар. Цар шоай смежникашта оатхалаш лоаттаелга юкъагІдоахаш хиннадар. Цу участка начальникагара хьадийхар гІулакх бокъалгахьа доаккхалга, хоам бир парткоме. Цох пайда а баьлар.

Заводе хадданза кхетама болх бу электроэнерге безаш хилара кхое хьакъехьа. ХІаьта а массаза а пайда лац цу беседаша. Масала, цкъа делкъийна наха салоІача хана завода цехашка, участкашка гІолла рейд йир оаха. Йоагаш лампаш а болх беш станокаш а йита обеда бахабар слесарно-механически цехера берригаш. Цу хьакъехьа оттаяьча акта тІа оаха дІаяздир кхоачамбоацараш дІадахара даьр фуд депутатски группага хоам беш хоадам боллаш жоп лулга. ХІанз-делкъийна салаІа водачо электросердал дІа ца йоаеш йитар «ЧП» санна лоархІ заводе.

Городской Совета депутаташ хиларах тарра, каст-каста болхлошкара дукха жалобаш ухар тхога. Цар дукхагІа дехаш хиннар дар «Вокзал — ПМК-6» яхача маршрутагІа лела автобус медицински инструменташ еча заводага кхаччалца хьаахар. Из проблема оаха горсовета сессе а горисполкоме а гІеттаьяр. Массехказа, цу дешага хьожаргда шоаш, алар мара деш хІама дацар. Кхыметтел автотранспортни предприяте начальника А. Османова тешам беннабар укх шера июне — июле завода проходной кхаччалца автобусни маршрут йІаьхъергья, аьнна. Бакъда, цунах даьсса хабар хилар.

Тха заводе дукха кхалнах ба къахьегаш, уж предприятена дикка гаьна бах. Царех дуккхачар зІамига бераш да заводерча берий беша кхувлаш. Города цхьан йистера вокх йисте кхаччалца хІара дийнахьа бераща дІахьа аха атта дац.

Иштта, тха низ дІакхачац заводерча баьцадаараш дохкача ларекага лерттІа болх байта. Укх аьхи а гурахьа а шозза-кхозза мара баьцадаараш денадац цу чу болхлошка дохха. ХІаьта заводчанашца хиннача вІашагІкхетаре мах беча организаце викалаша дош деннадар хІара дийнахьа цу ларекo болх бергба аьнна.

Т. ЧЕЧЕТА,
мединструменташ еча завода болхло.

Къахьегама ресурсаш: мишта пайда эц царех

КХОАЧАМАШ ГУЧАДАХА

ДІадахача шера КПСС обкома бюрос дийцар къахьегаш боаца нах балха дІанийсбара. Наьсаре къоастадаь дош. Цул тІехьагІа массехказа айдаьд из дош райкома бюрос, райисполкома заседанешка. «Электроинструмент» яхача заводе, трикотажни фабрике кхыча предприятешка, организацешка шоллагІа сменаш хьаеллах дукха болхлой дІанийцаб. Масала, электроинструментальщиккий коллективана укх шера ІотІакхийттав керда 281 болхло, трикотажницашта — 253. Шоашта моггача тайпара новкъостал ду кагийча предприятеша а. Масала, ДРСУ йоккха предприяти яц, хІаьта а укх шера 18 керда болхло дІанийцав цига. Маьх еча заводе ер шу долалуча хана 124 саг мара вацар, хІанз 173 ва. Иштта кІезигкІезига эргалонаш хиннай кхыча къахьегама коллективашка а. Керда яьча мерза хий доаккхача заводе 500 гаргга саг ва къахьегаш.

Шоай таронаш оарцагІйоах «Экажевский», «40 лет Октября» яхача совхозаша, тайп-тайпара наха эша хІамаш хьаеш йола керда зІамига предприятеш - промыслаш юрташка хьа а еллаш.

Массане а хьокхам эца мегаргболаш да цу «Экажевский» совхозе дІадоладаь дуккха дика гІулакхаш. Подряд юкъе а яьккха, майрра дІаболабаьб укхаза из болх. Кхыча совхозашкара снабженцаш ух цу совхозе цига хьаеш йола керамзитах яь кирпишкаш - блокаш, карташ еш бола аьшка цхьарал, кхыйола изделеш эца.

ХІаьта а районе дукха нах ба болх ца беш лелаш. ДІахо йодача хана ІотІакхийтта мара, тІерабаргба, ала йиш йолаш а бац, хІана аьлча, къахьега ха йола нах, хІара шера дукхагІа Іовш боагІа. ХІанз духхьал цхьан СурхотІа 16 шерагара 29 шерага кхаччалца ха яьнна 2053 саг ва. Цул совгІа, цхьаннахьа а балха боацаш цІен дай-поаной бола 400 совгІа саг а ва. Городе Назране 5000 саг ва из вай йийца къона ха йолаш.

Уж нах балхаца Іалашбе йиш йий? Таронаш кІезига яц цу даькъе районе. Хьаэцаргба вай цІагІара къахьегам. Кхыча моттигашка боккха пайда эц цох. Шоашта эша материал дІаелча цІагІа къахьегаш, изделеш хьаеш дукха нах ба республика тайп-тайпарча моттигашка.

Бакъда, Наьсаре, теркалдиц из гІулакх. «Лакхера» кхайка дІадоладаьр а дукха ха ялалехьа тІап аьле дуж, вІалла ца хилча, санна. ДагадоагІа, массехк шу хьалха Москвера, шоай министерствера письмо-приказ дера трикотажни фабрика кулгалхошка. Цу тІа йоахар: района юрташка, хІаьта шоай городе трикотажникий професси йола мехкарий, къаьстта цІен-поаной мелла-б а хьажа, договорагІа царна тегалургйола изделеш белгала е, надомни къахьегамах шерра пайда а эца.

ЦІен-поаной-м хац сона, барзкъа тега ца ховш йола йоІ, барзкъа тега машинз йоацаш цІа лаха хала да Наьсарерча юрташка. ХІаьта дукха мехкарий шоай поаношкара а из кулг-говзал хьаІомаярал совгІа, шинкхаь шера училище из професси Іомаяь специалисташ а ба. ТоъаргІа духхьал укхазарча № 27 йолча училищера хІара шера арахецараш-м. Боккъонца йола статистика яц сона хьалхашка, бакъда, хІара шера 100—150 йоІ ара-м йоал цу чура из специальность а Іомайий. ХІаьта балха дІаотта из цхьа трикотажни фабрика мара моттиг яц. Царех, дукхагІа яле а, 10—15 балха отт, юхебисараш цІагІа Іоховш. Иштта специалисташ хьаІайнаб юрташка. Трикотажни фабрико царех эцаш цхьаккха пайда а бац.

Из вай дийца приказ а, кхеста а даь, юххера а архиве дахийтар. Нагахьа санна цу специалистий цІагІарча къахьегамах пайда эца хьожаре цхьаькха проблема а шийна тІера йоккхаргъяр фабрико. Масала, духхьал укх шера 10 бетта 1600 совгІа балха-ди дайнад цу предприяте, юрташка бахача наьха шоай ханнахьа балха хьабоалабе транспорт ца хиларах.

Хьежача - техкача надомникашта бе болх корабоагІаргбар «Электроинструмент» завода, быткомбината, совхозашта, кхыча организацешта.

Цхьаькха а да тІехьа а ца доахаш цІенхаштта теркам тІабахийта а цхьалхадаккха а дезаш. Из да — къахьега могаш а балха боацача наьха учете боалла кегар. Цхьаккха статистика, яц районе из санна кегаенна. ХІаьта укхзза я тайп-тайпара комиссеш, бюрош.

Районера гаьнна дІабахийта беза болхлой лоархІаш цаІ вагІа, ЦСУ — шоллагІвар, райисполкоме — кхоалагІвар, хІара юртсовете цхьаца комисси я лаьрххІа цу гІулакха вІашагІъелла. Уж кІезига а хийтта, укх шера июнь бетта цхьаькха цу тайпара «бюро» а хьайийллай районе. Бакъда, цу вай мел дийцача гІолла хьо чакхваьлча бокъонца дола бакъдар хайна, нийса цифра-м корорgъяц хьона. Мала тешаргва, масала, Экажкъонгий - Юртарча исполкома председатела н. Сакаловас герга печать а теха: тха юрта балха воацаш цхьа саг вац, аьнна, еннача справках? Мишта вІаштІехьдаьннад цун шоай юрта вахача 8850 сага юкъе къахьега могаш бараш белгалбе а уж берригаш а балха дІа-хьа хьожабе а? БоккхагІбараш боацаш, къахьега ха кхаьча 2300 кагирхо ма вий цу юрта.

Цу тІа цхьаькха а да. Цу вай йийцача комиссешта, бюрошта хет: балха боаца нах дагарбича, цифрашта уж юкъе бахийтача — шоай декхар чакхдоал, аьнна. Сона хеташ, уж декхарийла ба хІара предприяте, юрташка балха моттигаш я-яц хьожаш, нах производствана юкъеозара гІо де.

М. ЗАНГИЕВ,
тха собкор.

БОАХАМ ЛЕЛАБАРА ЭКОНОМИЧЕСКИ МЕТОДАШ ОВЛАНГАРА ДЕНЗ ХУВЦАРА

КЕРТТЕРА ЭШАШ ДАР

Берригача мехка а санна, КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленум хинначул тlехьагlа общественни экономически вахаре овлангара денз перестройка йолаелар тха автономни республике. Агропромышленни комплексе е лерхlача структурни перестройкас, доалдеча эффективни формаехи методехи пайда эцаро, къахьегама еш йола стимулировани бухсоццаш хьахулачунга хьежна хургйолаш, кердача lаьдалагlа вlаштlехьъяккхаро нах кердача хьисапаца уйла е баьхар, халкъа инициативана шерра паргlато хьайнйллар, дуккха а йолча колхозаштен совхозаштен кертелаттараш боахама а хlара болхлочоа а пайданегlа хургдолчча тайпара общественни рузкъана хьаькъалца а кхетамца а доалде баьхар. Цунна гlо деш ба колхоза а совхоза а бюджетера хlара сом лархlа, лораде, дебаде, дикагlа болх бе, аьнна, дего къоабал а еш тlанйца уйла гlоттаяь «бола вlаштlехьбаккхара рационални формаши хозрасчети юкъейоалаяра чотагlа юрта боахаме къахьегама овсарле лакхъяра тlехьа ца тетташ дезарех» бола КПСС ЦК соцам.

КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева, Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизара хетаяь съездий Кремлевски Двореце хиннача торжественни заседане яьча доклада тlа, экономически реформа хьакъехьа ше дувцаш белгалдаьккхар, из чlоагlа а кlоарга а вахара чуйолаш йоагlалга. «Коллективашка, — белгалдоакхх доклада тlа, — балхах финансово-экономически хьахулачунцара уйла хоа а луш айлуш я. Бокъонца дlадодари пох хьахулари лархlа, дуккхачун а кlезигчун а кхомбе, проблемаш къестаяра эггара а пайданегlа йола оагlош леха болалуш латт».

Къайле яц, колхозийн совхозийн, министерствайн ведомствайн дуккхабола кулгалхой боахама финансови хьала, из е вож продукци яккхарга паччахьалкхено дlадохийтачоа шоай садуаш ца хиналга. Хьадечунга дlадодари рентабельности яха дешаш кхетаде вlалла сагота бацар уж. Экономика дlаяхьара лоархlаме хинна уж хьокхамаш, цу хана бокъонца дола шоай маlани чулоацами боабаь дар. Наггахьа мара ца нийслу хlама да ала йиш яцар, зе деш долча боахамашта карара кара тела байракхаш телаш хилар. План кхоачашйнча, из малагlча маьхах яьй, яха маlан, кхы мел долчул кlезигагlа теркалдора. Экономически механизм ше а яцар цу тайпара «боахам лелабара» духьале еш. Рентабельни доапа а рентабельность лоха йола а боахамаш хьахилара а долаш хилара а бахьаний кlоарга йоаца анализ йича хьагучайоал цу хана хиннача доалдара система керттера цхьа вlашдухьале: цхьан оагlорахьара, эффективни йоаца производство лаьгlъяра стимулировани йора, вокхазахьара — тайп-тайпарча паччахьалкхен дотацешпа а гlойленашца а зе деш йола производстваш хьалкхоабалга lалашдора.

Из гlулакх дикагlча оагlорахьа накъадаланзар республика юрта боахама экономикана. Дикка колхозаши совхозаши зе деш хила яьлар. Аграрни сектор дегlайоалаярга дlаахийтача дуккхача рузкъо хьалуш хlама хилацар. Сихача темпашца дегlаухар керттера производства фондаш, энерговооруженность, фондовооруженность, хlаьта къахьегама овсарле, кхайн фермайн продуктивность, халахете а, хьалхарча боарам тlа юсар, пхьаццанахьа, кхыметтел, лох а лора. Грозненски, Сунженски, Назрановски, Шелковски, Малгобекски районий дукхагlйолча колхозашкен совхозашкен дlаяхача шин пятилеткагlа производственни потенциалах пайда эцалга лаьгlделар. Цу районий боахамех миллионаш сомаш паччахьалкхен декхар хьаьрчар.

Цу дерригне а республика партийни комитеташка а юрта боахама органашка а цу ледарлон бокъонца дола бахьанаш хьагучадахеи, юрта боахам дегlабоалабеча тlехьадусалга дlадаккхара хоадамболлаш де дезараш белгалдеи дезийтар. Цу гlулакха боккхача лоархlаме хилар юрта боахаман цунца ювзаеннача промышленноста отраслаштен бокъонца а эффективни а интеграци елга lалашдаь йола агропромышленни комплексера боахам лелабарен доалдарен керда экономически механизм.

Юрта боахам дlахо дегlабоалабара дерригача хьалех кхетаме пайда а эцаш, республика дуккха а колхозаши совхозаши, бlаргча районаш шоай экономика хьадда тоаеш я, дикагlа къестаду, социальни дешаш, эггара хьалха укхаза каральцай юртара хьал овлангара денз хувцаргйола балха методаш — хозрасчет, коллективни а дезала а подряд. Лаьтта леладеча болхлоех 70 процент гарттачар подряд юкъейоалаяьй, хlаьта хьайбаш леладеча а леррагlа юкъейоалаеш я.

Цlераш яьха методаш пайдане хиларах хlанзле а кlезига аьннадац. Хlаьта а, уж боахам лелабара низ бола экономически рычагаш, каьхата тlа а йоацаш, бокъонца болх бе йолаялийтача цхьадолча боахамий опытах хьоахаде безам бар са. **Лаьрхlа варг а воацаш, бокхача маьхе я коллективни дезален подряда бух тlа эффективность лакхъяра, производства потенциалахи къахьегама ресурсехи дикагlа пайда эцара тlаерзаьб йола «Советская Россия» яхача колхоза балха опыт.** Дlадахача lан итогегlа дика хьокхамаш гойтарах КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Сийлен грамота еннай цунна. Дукха ха яьккхай колхозо тlехьаюсачарца йолаш. Эсала хьувкъам, йоакхха шура кlезига хиларо эггара а тlехьа бухъьяккхар цун экономика. Шоаш хьийгача кънх колхозхоика дlакхоачар геттара а гlийла пай, хьаштдале, «артелера» вада а мара ца везаш. Хlанз — дlа ма дальнадий из — болхлой кхычахьа дlаихар, эггара чlоагlагlа колхоза гlулакха мутlахьа хиннараш а тlехьа. Доккхий декхараш тlа а хьаьрча, цу тайпара «хьарца уллаш» болча боахама керте эттар хlанз вола председатель С. Амхадов.

Колхоз цу «кlоаг чура» меттахьъяккха а, пайда хьаlабара цу эсалча таронех нах оарцагlбаха а колхоза кертелаттачоа хьалхарча даькъе гlо дир доалдара экономически методех пайда эцаро. Тахан йоакхача колхоза беша юкъейоалаяьй подряд, керттерча даькъе дезалъяр. Лаьтта нахага дlаденнад, цар хьаьнала къахьегам, бухсоццаш балхах хьахулачунцара хьашташ теркал а деш. Цо колхоз, оалаш ма хиллара, когаш тlа ураоттайир. 90 — 100 центнера метта хlара гектара тlара 300—350 центнер томаташ чуийе баьлар. Дукхагlа йоаккхар шура. Дегlаера доход — цунца кlезиглора доалла декхар, цхьаццадола социальни дешаш къоастаде а вlаштlехьдаьлар. Хьал-таро кхаьчар хlара колхозхочун цlагlа. Боахаме маlанах кхоачам болаш ба: ахча даккха иха «катохараш» шоай дезал болча цlаухаш ба. Лоацца аьлча, нах кердача гlулакхах, цун перспективах тийшар.

«Советская Россия» яхача колхоза опыт КПСС обкома бюрос могайир. Из хьаллаьцар республикерча дуккхача коллективаша. Белгалдаккха доагlа, из маьхера почин хьаллаьцараш, шоай хьокхамашка диллача, из почин дlайоалаярел хьалхабаьннаб. **Цу тайпара, интенсивни технологе, къахьегам вlаштlехьбаккхара рационални формаши хозрасчети юкъейоалара ларда тlа доацача хана экономически толам баьккхар Урус-Мартановски района «Солнечный» яхача совхоза коллективо (директор И. Дедаев, парткома секретарь С. Яхъяев).** Баьцадаараш доахалга 3000 тоннагара соахка 23 эзар тоннага кхаьчар, хlаьта шийтталагlа пятилетка чакхйоалача хана паччахьалкхенга 40 эзар тоннага кхоачаш баьцадаараш дохка лерхl интенсивни факторий чотагlа.

Къахьегам вlаштlехьбаккхара кердача методаша шоашта аьттув лулга кхетадаьд Сунженски района Шеча Эскара цlерагlча колхоза къахьегамхоша а (председатель Л. П. Ясинецкая, парткома секретарь А. В. Марков). Подряд юкъейоалаьй укхаза лаьтта леладеча а хьайбаш леладеча а. Цунах цу доакъошта беркат дала а дукха ганзар. Хоа а луш лакхбелар хьувкъам, доккхий хьокхамаш даьхар баьцадаараш леладераша. Цунах дlалахача шера хьахинна цlена пайда 400 эзар сомал тlехбаьлар. Хозрасчетни подряд шерра юкъейоалаеш я Шелковски района «Путь к коммунизму» яхача колхозе, «Наурский» яхача совхозе, кхыча коллективашка.

Республика боахамашка хlара ди массаза доал шерагlа яржаш я дезала звенош. Кхоачам ба, цу хьисапе болх беш хlанз 8000 дезал ба, аьлча.

Теркам тlаозаш я «Атагинский» совхозе дезала подряд юкъейоалаяра опыт. Укхаза ерригa хьайбай фермаш а культураш дlаюш мел дола кхаш а подрядни коллективашка дlаденнад. Цудухьа хьадда лакхъеннай хьайбай продуктивность, айбеннаб хьувкъам. Иштта, Цициевгlар дезала звенос дlадахача шера гураьха планагlа 140 центнер хиннача, хlара гектара тlара 320 центнер хохаш хьалхебир, хlаьта цхьаццайолча участкашка — 600 центнерал а тlех. Во дац гlулакхаш укх шера а.

Мел инициатива, творчески хьинар, хlама хьаде гlерталга чулаьцад цу цифраша. Дерригa а хьаоалалургдац цифрашца. Практико къаьгта хьахьекхар цу тайпарча подрядни «ячейкашка» шоаш дай хилара уйла къаьсттача низаца наьха дегашка хьалхьоаеш хилар — из ца хилча, цхьанна а гlулакха тlехьа толам барг а бий.

1918 шера 29 апреле хиннача ВЦИК-а заседане Советсин lаьдала аргlанарча декхарех доклад еш В. И. Ленина белгалдаьккхад, учети тlахьожами — коммунистически обществага лерттlа болх байтара керттера эшаш дар долга. Уж ленински указанеш биззача боараме кхоачашхул кхоллективнии дезален подряда совленашца айхха из ювзаш хозрасчет юкъейоалайнча.

Хозрасчета коллективни подряда кlоаргга маlан чулоац духхьал коллектива хlара член хlаман хьурмат де, йизза йоакхо е цо lомавеш хиларо, предприятей, бригадай, звеньяй гlулакхашта компетентни доацаш юкъегlерталга цо сунт тохаш хиларо, иждевенчески уйлашца тарлуш ца хиларо, цхьаннена а аттача гlолла вахa цо аьттув ца баларо. Цхьабакъда, «дуккхачар сатем тешамегlа хургбар, нагахьа санна дерригe а патоамаш казенни чотагlа дlадаха йиш яларе» яхача довзаш долча хабарегlа дерригa а хилча.

Кхы а цхьа кlезига лоархlам боаца хlама: дезала подряда потенциальни таронаш, ма хулла дукхагlа пайда а луш, кхоачашхул, нагахьа санна боахама кулгалхоша договоро яхар тlатеlla кхоачашдеш хилча. Экономика — из эмоцеш яц, хьаькъалца хlама лархlа хар да. Цунна дукхабеза лостам, долашдар дика гуш хилар. Гlулакх дерга аьннадий la — кхоачашде, наха эшаш дола хьалаш хьаде, ханнахьа дlакхачийта царна ги, удобренеш, пестецидаш, техника, цар цlена къахьийга даькхар — дlале. Цкъа а мукъне кулгалхочо оапаш бувце, даьсса хабар лувце, шекбаргба цох нах. Йlаьххача хана цар дегашка юсаргья «Метта шаьра ва» яха кlома уйла. Цу тайпара дагахьа юртарча общественносто кхайкадаь приговор, кхы хувцалургдоацаш а дохаде йиш йоацаш а хул. Хьай безам бале, маркъилг хиле кхеста а кхеста, цхьабакъда, бийца оап наха бицлургбац. Цудухьа цхьабола кулгалхой цепбувлаш lокадаш хул: «Мишта нийсденнад лоалахарча боахаме подряд экономически дегlаахара тамашийна белгало а хинна дlаоттар, хlаьта тхо долча-м цо дlачlоагlъяла тигац?».

Иштта дар юххьанца Шалински района «Курчалойский» совхозе а. Дезала звеньяшка подряд ала баьнна «хьаллоталацар», тlаьда дахча санна кlура беш латтар. Хlаьта партийни комитет, боахама кулгалхой коллективни договора дерригa дlадехараш доагlача тайпара кхоачашде баьлча, дезала звеньяшкара вахар кlедж яха доладелар.

Дега дикахетар хул совхоза цхьа шурий ферма шоашта хьатlанийцача А. Ахматханова дезала къахьегаш бlаргадайча. Укхаза массанахьа гуш да дикача дас санна къахьегалга, хlаман хьурмати кхоми белга. Дезала да Абусолта ше цхьайолча хана, дlаоалаш ма хиллара, кlаьдвалар фуд па ховш, дерригa шийна ховри говзали оарцагlъяьккха лелаш хул: хlара lатта хьай чу бlарг лохк, доакъар мишта кийчдаьд хьож, хьайбаш меца хилча сатем хилац цун дег чу. Юхебисача дезалаша доаркашен бежаlушен, цхьа минута ца йоаеш, тlехдика леладу доахан, уж чулатта моттигаш, шоаш а дика лел. Цар ферме дерригa а — халаташкара дlадоладенна фильтрашкеи ведарашкеи кхаччалца — къегаш цlена да. Цудухьа шура а дика хул.

Сенах хьахул из дерригa? Цаl — Ахматхановгlарна чlоагтlа шоаш хьалаьца гlулакх дезаш хилар, шоллагlдар — шура дика а лакхача сортагlа а хилар. Цох тийша да дезалга дlакхоача рузкъа. Хаттар отт хьалхашка: кхы малагlа тlахьожам эш укхаза, царел дикагlа кхы хьан мах бергба дог - цlенача, беррига низ дlалуча къахьегама? Укхазара доахан цхьадолча наьха шоай доалахьа дарел тоденнагlа да, хlаьта луча шурийга хьежача, кхыйолча фермашка дарел тlех да.

Эггара бокккагlбола найда подрядон хозрасчетон лу уж интенсивни технологешца цхьана юкъейоалаеш хилча. Дукхача коллективай опыто хьахьокх, уж шин фактор хьаькъалца вlашкайоалаяро lалымате дика результат хулийталга. КПСС обкома бюро члена, Социалистически Къахьегама Турпала, Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхозерча Б. Кодзоева подрядни звенос хий дилла доацача лаьттан хlара гектара тlара 90 центнер фуалъяьха хьажкlаш чуийцай, юккъера лаьрхlача совхозе чуийцарел кхозза дукхагlа. Малагlа къайле йолаш я Б. Кодзоева звено? Цхьаккха къайле яц, духхьал цу звенос, хургболча хьувкъама лаьтта кийчдаргара дlадоладенна хьувкъам чуэцарга дlакхаччалца, дерригa балхаш интенсивни технологе дlадехарашка хьежжа дар мара.

Цу тайпара, lилман техниканен карагlдаьннарех пахаддаш когглортилга ю коллективаш дукхагlа хулаш йоагlа. Бlарчча хьанийчача тхо долча ахаш кабола культураш интенсивни технологегlа хьалкхееш я. Хьувкъам тlакхеташ хилар дика холуш да. Гурахьа дув кlа гектара тlара 9,7 центнер тlакхийттад. 1988 шера интенсивни технологегlа ка бола ялат санна, коллективни подряла хьисапе лелаергья технически доакъарен культураш, баьцадаараш.

Областной партийни организаце, агропромышленни комплекса къахьегама коллективаша хlанз мара дlадоладьдац овлангара денз хувцамаш делга. Тахан, перестройка, практически гlулакхашка йоалача хана, кхы а дикагlа белгалйоал халонаш, йоагlаш йола духьале йоацаш диса юхатеттара низаш хоалу. Къаьстта цунна теркам тlабахийтаб КПСС ЦК июньски (1987 ш.) Пленумо.

Экономически методаш юкъейоалаяра хьалхарча юхьиго белгальяьхар керда проблемаш. Ден повестка а хинна дlаэттар кадраш компетентни хиларах дола дош. Къайле яц, социально-экономически дегlаахара концепци хьадда кхоачашъяра, экономике овлангара денз эргалонаш яра проблема эггара хьалхарча даькъе кадрай проблема йолга. Дукхача партийни, профсоюзни, комсомольски болхлой, боахамерча кулгалхой боахам лелабара кердача хьалий маlан кхетадаь ца lеш, агропромышленни комплекса доакъошка уж хьалаш чакхдахара йола хьадда формаш кlоаргагlа кхетае езаш хул. Вайна гуча ма даллара, хано дlадехараш — боахама расчет, подряд, дlадахар юхаметтаоттадар, шоаш-шоашта финансировани яр, продукцега дlадодар, пайда беш хилар — цхьаболча кулгалхошта, уйла ца яь, кхета ца яь категореш йолаш юс. Цул совгlа, lилма-технически прогресса хьалашка сихагlа хул техникана модернизаци елга, кхаши хьайбаши леладара технологи хувцалу, боккха хьувкъам луш йола керда юртабоахама культураш хьакхолл, и. кх. дl. Техника, технологи, боахам лелабара механизм тlа-тlа эргаьяьхха тоаяра процессо дlадех ерригача кадрай квалификаци цахаддаш лакхъелга.

Госагропрома аппарата болхлошта, РАПО, колховий, совхозий кулгалхоштен специалисташтен юкъе чакхъяьккхача, царна юртабоахама производствера хьадда йола экономика мишта йовз хара тlаерзаьяча аттестаце цlаькха а хьахьекхар «Агропромышленни комплексе боахам лелабара экономически механизм дlахо а эргаьяккха тоаярах» яхача КПСС ЦК а СССР Министрий Совета а бовзаш болча соцамо дlадехараш кхета а деш, кадраш юхакийчъяр динза даргдоацаш хlама долга. Цунца дувзаденна, агропроме дешаш хилар ши эзар совгlа РАПО, республикерча колхозийи совхозийи кулгалхо. Кхыйолча категорий болхлой дешар районашкен боахамашкен вlаштlехьдаькхад. Цхьабакъда, из кхоачамболаш дац. Кадраш юхакийчъелга дlаходахьа деза лаьрхlача программагlа а дуккха дешаш чулоацаш а.

Вож проблема я РАПО-и агропромен балха стиль хlанз а къаьнача тайпара уйла яра инерцех мукъаяланза хилар. Цу органий аппараташка баьхкаб керттерча даькъе профессиональни кийчбаларгеи юкъарча культурагеи диллача хьалхашка латта декхараш дизза кхоачашдулургдола нах. Бакъда, цар балха стиль, формаши методаши хьахиннай АПК ведомственни къаьста хиннача хьалашка. Цо ше ходолийт. Кlезига моттигаш яц республика РАПО-си агропроме боахамашта кулгалдеча кlезиг - мезигдолча хlамана тlехь доал де, боахамий кулгалхой меттаотта, бокъонашта доазув оттаде гlерташ, дукхагlча даькъе цу колхозийн совхозийн кулгалхой юкъе болча РАПО советий лоlам кхоачашбу органаш уж йолга диц а деш. Новкъа хете а, цу хьакъехьа балха стиль меллашха эргаьнкха тоаещ я. Гой, цудухьа партийни комитеташта шоай декхар гу кердача lаьдалагlа болх бе уж lомабарца.

Кердача хьалашка беча балха хьалхарча итогаша хьагойт дика тенденцеш хьахилар. Дlадахача шера колхозийн совхозийн валовой продукци 16 процент дукхагlа хилар, къахьегама овсарле 17 процент лакхъелар, алапи 11 процент дукхагlа хилар. Тlакхийтта продукци дукхагlча даькъе къахьегама овсарлех чотагlа хилар. Диазза кlезига хилар зе деш дола боахамаш. Бlарчча хьанийцача республике колхозаштен совхозаштен баьнна пайда 10 миллион сомал тlеххилар.

Дукхха йола коллективаш карагlдаьначох кхоачамбаь lеш яц, производство лакхъяра наькъаши таронаши лех, Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизара ма доагтlара накъадахара социалистически яхь а йоаржаь, цхьадолча боахамаша из ди тlакхоачаш пятилетка шин шера декхараш кхоачашдара инициатива дlайолайно. Царна юкъе я Шаьла района «Джалка» совхоз, Шелковски района «Путь к коммунизму» колхоз. Грозненски района «Атагинский» совхоз, кхыраш. Сентябрь бутт юкъехкоачаш Октябра юбилея сийна тlанйца декхараш ханал хьалха кхоачашдир агропромышленни комплекса 21 колхозо совхозо, 300 совгlа йолча бригадои отделенеи, 40 эзар гаргга волча къахьегамхочо.

Бакъда, цу вlашагlтехача хьокхамаша яхац юртбоахама производство лакхъяра ерригача таронех бизза пайда ийцаб. Лоха я дуккхача боахамий, кхыметтел цхьайолча районий а кхайн фермай продуктивность. Дlадахача шера республикас кхоачашъяьяц шекара свеклаш, баьцадараш, генараш дахара планаш. Хlаьта итташ йолча колхозаша, совхозаша дуккхача кхыча хьокхамий планаш а декхараш а кхоачашдаьдац. КПСС обкомо, республика Министрий Совето долла хlама ду иштта хlама кхы ца хилийтара.

Хьаlайнача lилма, технически, ресурсни потенциало йиш хулийт ялати технически культураши цукхагlа яха, хьайбаи коа тlарча оалхазарийн продуктивность лакхъе, мехка Кхачан программа кхоачашъеча Нохч - Гlалгlайченга тlехьтlехьа дукхагlа дакъа лацийта. Из дара хьалъайде деза тlехьадуса боахамаш, дlадаккха деза цхьатаррача хьалашка коллективай хьокхамаш цхьаккха а тайпара кхетаде йиш йоацаш бебе хулга. Масала, Ведана района Орджоникидзе цlерагlен Сунженски района Орджоникидзе цlерагlен ломара колхозаш цхьатарра хьалаш долаш я. Лаьтташ а, лоаман рельефацара халонаш а, климатически башхалонаш а — дерригa цхьатарра да, хlаьта хьокхамаш вlалла вlаши тара дац: хьалхарчун миллионни пайдаш да, хlаьта шоллагlчох миллионни декхараш хьаьрчад, зе даьд. Иштта дола масалаш, новкъахете а, кlезига дац.

Цу проблемаша сатедайтац областной партийни организацега, уж къоастаяра дукха низ тlабохийт партийни комитеташа. Ца ховш мичад дукхадар партийни комитетий, эггара хьалха колхозийн совхозийн юххьанцарча партийни организацей балхахи позицехи тийша долга. Моллагlа гlулакх лерттlа хул юххьанцарча партийни организаце хьинар ца дехача, гlулакх кхоачашдарах кхоачам ца беча. хlара коммуниста, хlара болхлочун инициатива йизза гучаяккхара гlо деча, юртарча къахьегамхой къахьегама а быта а хьалий йоакхо еча коллективе. Цу дlадехараша ма яххара, юххьанцарча партийни организацей болх хилийта гlерт парте обком.

Боахамашка дукхагlа а хул, чlоагl а лу пайдане опыт, хувцалу наьха гlулакхацара уйла, кхы а боккхагlча низаца ярж цар инициатива. КПСС обком гlерт цу боламе хlара къахьегамхочунга ший моттиг хьалахийта, парте XXVII съезда, КПСС ЦК январски июньски (1987 ш.) Пленумий решенеш кхоачашъеча дизза дакъа лацийта.

Д. ЗАВГАЕВ,
КПСС Нохч - Гlалгlай обкома шоллагlа секретарь.

(1987 шерара № 11 йола «Сельские зори» яха журнал).

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ИНДИ. Ший лоlамагlа а долаш дегlадоагlача къахьегам безача а талант йолча а индийски халкъа дукха дика хlамаш карагlдьннад мехка керда вахар хьакхоллача. Йоккха паччахьалкхе, колоннальни тlехьадусалга дlа а даьккха, тахан индустриальни дегlадахкача мехкий хьалхарча итт мехкаца лоархlаш я. Республике шоззанел тlехъяьннай юртабоахама производство. Цунца цхьан ханна мехко боча а хеташ лораю ший шира йlаьхий культура, къаман традицеш.

СУРТАШ ТlА: Инде кхалнах; Советски Союзо новкъостал а деш хьалъяьча Бхилайски металлургически комбината доменни цех.

ТАСС фотохроника.

Кхыча мехкашкара хоамаш

«МАШАРЕИ ХАЛКЪИИ ДОТТАГlАЛЕИ ПОЛИТИКА»

МЕХИКО (АПН). Дукха ха йоаццаш Мексика Къаман автономни университете толаме защита яь ший дипломни болх цу тема хетабаьбар политически социальни lилмай факультета выпускника Хуан Федерико ла Монт Кампоса.

Мексикански зlамигача сага цу темана теркам тlаозабар бахьан?

— Советски нах чlоагтlа тешаш ба Лаьттан тlа машар хила йиш хилара, — аьлар Хуан Федерико ла Монт Кампоса. — Шоаш тешаш хилар цар чlоагlду герз lоаделга лаьгlдара, тlа-тlа ядерни герз дlадаккхара, ядерни йоаца зонаш хьаяра тlаерзаяьча хьаддача предложенешца, хlаьта иштта цар планетера хьал тоадара кхыйола инициативаш кхоачашъю. Цунах дукхаза дийцад ший выступленешка М. С. Горбачева. Тайпа тайпара уйлаш йолча наха чlоагlа ладувгlача цу политикана хетабаьб аз сай дипломни болх. Цу тlа Советий Мехка чакхдоахача машарерча гlулакхех дувц.

Александр ЛЕСКИН,
АПН соб. корр.

Г. Д. ГЕНШЕРА ЧССР-е ЯЬ ВИЗИТ

ПРАГА. (АПН). ЧССР кхыча мехкашцарча гlулакхий министра Богуслава Хнеупека вехарагlа балхацара визитагlа Праге вена хилар ФРГ кхыча мехкашцарча гlулакхий министр Ганс — Дитрих Геншер. Из доазол дехьарчен чехословацкии журналисташца вlашагlкхийттар.

США-нен СССР-ан юкъе гаьна кхетарара боарам юкъера а кlезигагlа а болча ракетех соглашенеш яр,— аьлар Праге пресс-конференце ФРГ кхыча мехкашцарча гlулакхий министра Г.-Д. Геншера, — дунен халкъашта юкъерча гlулакхашка хьаькъал котадалар да. Цунна дикка дакъа юкъедихьад ФРГ-еси ЧССР-еи. Вай мехкаш — Малхбоалени Малхбузени доазошта юкъера шиъ тайпара форпосташ я. Цудухьа вай дукха ха йоацаш чакхъяьнача американо-советски диалогага цхьа моллагlдола мугlарера хьожаш дацар. Цул совгlа, — белгалдаьккхар цо, — ФРГ хургйолча соглашенена ратификаци елга хьашт долаш я, хlана аьлча, тха кхерамзле а цунах тийша я.

Переговораша хьахьекхар, — аьлар дlахо Геншера, — ФРГ-и ЧССР-еи правительстваш герз дlадаккхара процесса тlахьожам лоаттабара деша хьакъехьа цхьа уйла хилар. Лоархlаме да, цхьа тайпа ракеташ дlаяьхача царна меттел кхы яраш ца оттайир, химически герзий тайпаш ца lоадар. Цу даькъе ФРГ-и ЧССР-еи боагlа тlахьожам лоаттабе кийча я.

Пресс - конференце Геншера иштта, аьлар, Чехословакера хувцамий а демократизаце а процесса ФРГ-нен ЧССР-ан юкъера гуманитарни дешай, гонахьара lалам лорадара, культурни бувзамий, студенташ дlахьа дагабувлара даькъе вlаши леладу гlулакхаш дегlакхувлара кердa импульс лу.

Владимир СОКОЛОВ,
АПН соб. корр.

ЦРУ ХЬАЛХА ХИННАЧА БОЛХЛОША ШОАЙ АССОЦИАЦИ ХЬАЯЬЙ

НЬЮ-ЙОРК. (АПН). ЦРУ хиннача сотрудникаша шоай ассоциаци хьаяьй, из вlашагlкхийттача Штаташа къайла чакхйоахача подрывни операцешца къовсам лоаттабара лаьрхlа я. Из уйла йолаш шоаш хиларах бола хоам бир Вашингтона кепайоазон къаман клубе хиннача пресс - конференце ассоциаце 15 члена. Кердача организаце Президент Ф. Ройтингер 1954 шера Гватемала президент Арбенис дlаводкхача дакъа лоацаш, хиннав. Цун членашта юкъе — Д. Стоквелл, ЦРУ Анголе чакхъяьхача къайлагlача операцей хинна кулгалхо, Д. Макмайкл — Латински Америка проблемаех вола специалист, У. Эвланд — Гаргарча Малхбоале хинна эксперт, И. Лоренс — ЦРУ Кубе хинна агент.

— Тха декхар — кхыча мехкий суверенитета подрыв яра тlаерзаь йола къайлагlа операцеш чакхйоахилга соцадар. Оаха уж тайпа операцеш законаца могла ца яйтара тlехьа къовсам лоаттабу, — йоах ассоциаце цхьан организатора Филипп Эйдже. Тха тхоай къайлагlа чакхйоаха операцеш тохкаш компьютерни центр хургья, оаха центральни разведовательни управлене подрывни операцеш гучайоахаш йола лекцеш ешаргья.

Эдгар ЧЕПОРОВ.
АПН соб. корр.

ЦХЬАККХА КОТ ЦА ВОАЛАШ...

БОНН. (АПН). Укх шера юха а ФРГ-с тlаэцанзар европейски кхыча мехкаша шоай автобанашка сухала ограничени оттаяра дехаш йола предложени. Малхбузехьара немций сиха лелалга чlоагlа дезаш ба. Цунца цар хьалдуз шоай шортта дlадода вахар. Автомобилаш хохкалга — из царна дукхагlа деза спорта тайпа да.

Пхийтта шу да хьалха дина керте лаьтта Вальтер Рерль профессиональни гонщик вола. Из мехка цlи хеза ва. Хьалха из Европа чемпион, шозза дунен чемпион хиннав. Тlеххьарча шерашка цун аьттув балац. Укх сезона Греце машина рула хьалхашка наб ца еш са а ца лоlаш 40 сахьата 4 эзар километр никъ а баь машина двигатель бохар бахьан долаш яхьа юкъера ваьлар из. Финнишага кхача 50 километр мара йиссаяцар цун.

«Со политикаца гlулакх долаш вац, — йоах Вальтера, — са професси — автомобилаш хехкалга, хlаьта гlерз lоаделга а йоацаш. Герз lоадеча котбаьннараш хила йиш яц. Массабараш санна со а Горбачев Михаилен Рейган Рональдеи вlашагlкхетаро герз lоаделга соцадергхилара сатувсаш ва.

Цу вlашагlкхетара толамо машаре, иразе йолча кхоаненах бола наьха тешам чlоагlбергба. Цо сона 1988 шера январе Монте-Карло хьаелларгйолча кердача сезоне котало йокхача новкъостал дергда».

Виктор СОКОЛОВ.
АПН соб. корр.

МИХАЦА ДlАКХЕССА МИЛЛИОН

НЬЮ-ЙОРК. (АПН). Огайо яхача штатера Коламбуса юхе 71-ча юкъараамерикански автостраде гlолла болхаш хинна автомобилисташ чlоагlа цецбаьлар хьалха йодача бронированни фургона чура масехк гали lодежача. Чархаша бlарг цацкъам тохача юкъе уж дохадир, хlаьта никъ баьццарча гlано хьалбизар, цхьабакъда из къохка гlа дацар, хlаьта уж яр 20-а 100-а долларови купюраш.

Никъ дlа ца вохалуш сецача машинаша хьалбикъар. Водителаша машинаш сеца а еш ахчан пластикови пакеташ киса ехар.

Полицейски машиний хатар хиннача моттиге дlатlакхача ка яланзар, хlаьта хьайнхача вертолета цу ший тайпарча ахча декъача моттига лакхера сурташ даха мара кхы хlама де вlаштlехьдаланзар. Даьхача суртех полице белгал ма даккхара наькъ тlара миллион гаргга ахча хьоча 200 гаргга саго дакъа лаьцад.

Нагахьа санна оаш из ахча юхалой, шоана цунах итт процент ютаргья аьнна даьча кхайкарала кlезига новкъостал дир: 100 эзар мара юхадаланзар. Эггара тешамегlа хилар цу lуйрийна наькъ тlара хьагулдаь 57 эзар доллар полице дlачуденна телефонни компане болхло Мелвин Кайсер.

Юхебисараш даьхача суртех хьалаха безам болаш я полици. Ахча юха ца деннараш набахта чубохка тарлуш ба. «Нью-Йорк таймс» яхача газета яздечох дерригa а талх шиннех кхоалагlа дакъа хулача присяжни заседателаша наькъ тlара корадаь ахча цу наьха шоай лархlа бокъо я, яхаш хилара.

Вилюс КАВАЛЯУСКАС,
АПН корр.

РИО ХЬАЕЛЛ КАРНАВАЛА МУЗЕИ

Рио-де-Жанейро (АПН). Рио бахача наха, цар шоаех оалаш ма хиллара, кариокашта дукхача хана денз дагадаьллар кхоачаш хулаш латт: 2 декабре укхаза карнавала музей хьайийллай. Цун декхар городе бахача наьха традицешца йlаьхий йола культура лораяр.

Цхьан ханна — халкъа музыка дегаондало а бразильски карнавала дог а лоархlача самбах ший тайпара академи хулаш латт. Бегаш бара тlера болча кариокаша карнавала музея консультативни комитета юкъебоагlачар цlераш яьхай, цун кховзткъа член шоай декхараш кхоачашде волавеннав. lилмана тохкамаш де, конкурсаш, семинараш, вlашагlкхетараш чакхдаха лерхl керда хьаьча комитета.

Музей хьаелларо, къамаьл а доацаш, 1988 шу долалуш хургйолча цlинхезача Бразильски карнавала боккха теркам тlаозаргба. Укх деношка, хьалхарча группах йола самба школаш, хьожачарна хьалхашка гlолла чакхйоалача хана, екаргйола ашараш тlайола 600 эзар экземпляр пластинка ехай. Билеташ дохкаш латт, уж эцара дукха массехк сахьата очередагlа латта везаш а хул.

В. ДМИТРИЕНКО,
АПН соб. корр.

Украине Советски Iаьдал дIаккхайкадаь 70 шу дузаш

Ерригa a цхьа бутти ах бутти мара юкъ йоланзар Петрограде Октябрьски герзашцара восстани хиларан Украине Советски Iаьдал а Украински ССР хьахилар а хьаккхайкадеш Советий хьалхара Ерригукраински съезд хиларан юкъе.

100 совгIа долча къамех бола нах бахачен къахьегачен Советски Украинас вежарашха йолча республикай барттайнача дезале экономика, Iилма, культура дегIайоалаеча доккхий толамаш даьхад.

Дунен 80-нел дукхагIча мехкашка ззарнел тIех цIи йола продукци лоаттаю республикас, вай мехка а доазол дехьа а хьалъеча бIаьш йолча предприятешка оборудовани лоаттаеча юкъе дакъа лоац. Украина юрта боахамо СССР-е йоаккхача продукцех диълагIа дакъа лоаттаду.

Республика халкъа боахаме биззагIа пайда эц дегIаахара интенсивни факторех, кердача экономически механизма таронех, Iилма коллективаша дакъа лоац 160 союзни комплексни Iилма - технически програмаш кхоачашъеча. ХIара шера республика промышленносто карадерзаду про дукце 1000 совгIа керда тайпаш, царех дикка доккха дакъа дунен тIа шоашца нийсде хIама доацаш да. Республике шерра юкъейоалаю коллективни бригадни подряд.

СССР халкъий культураша вIашн влияни еш хилагарагIа кхыча халкъашта дикагIа карагIдаьннарашца йIаьхий хул украински къаман культура. Украине традиционни а хинна дIаайттад союзни республикай литературан искусстван декадаш, «Мукъача, кердача дезало» яха литературан искусстван Шевченковски цIей а «Дошо гуйре» яха музыкальни цIей а.

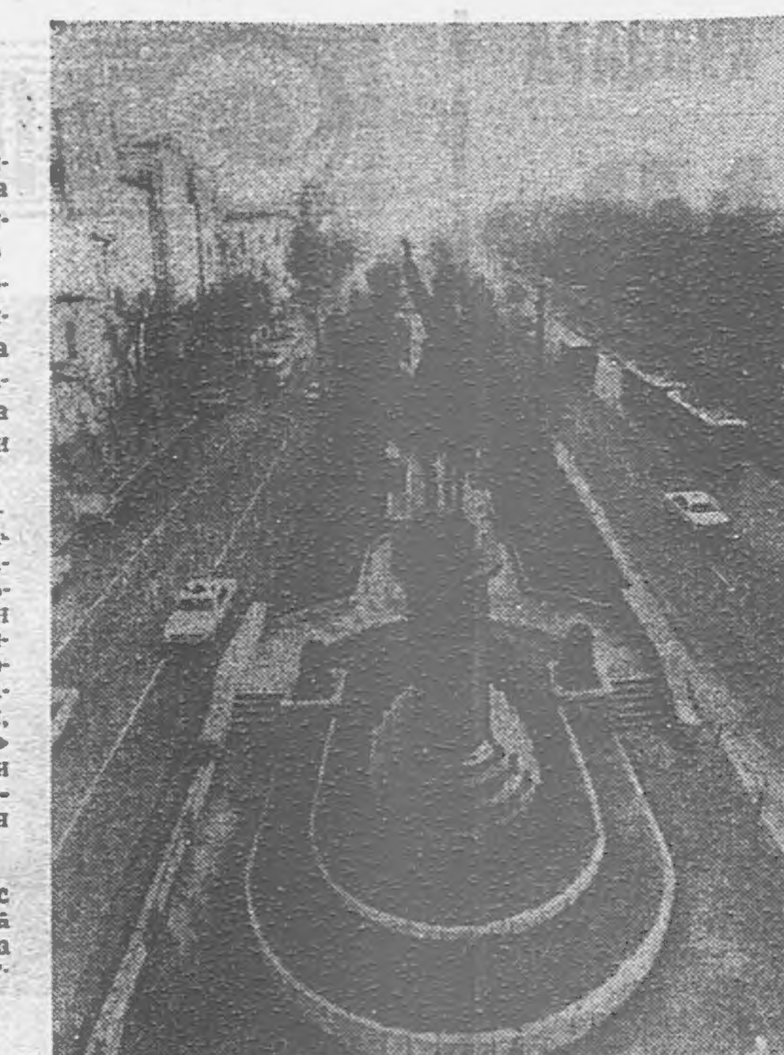

СУРТА ТIА: Киев. Тарас Шевченко бульвара тIара граждански тIема турпала Н. А. Щорса дегIа памятник.

В. ФАМИНА, В. РЕПИКА сурт.
ТАСС фотохроника.

АЬТТУВ БАЛБА!

Укх деношка Ленинграде дIайолаеннай СССР халкъий къаман драматурге фестиваль. Вай мехкарча дукхача театральни коллективашца цхьана цига дакъа лоацаш хургья Х. Нурадилова цIерагIча Нохч-ГIалгIай драматически театра нохчий труппа.

ДIадахача пIаьраска дийнахьа Нева тIарча городе дIабахар вай артисташ. Фестивале цар гойтаргья гIорваьннача киргизски йоазонхочун Ч. Айтматова произведенех оттаяь «БIаьшерал... а дIаьхьагIа да ди» яха спектакль. Цун режиссер — М. Солцаев.

Цу хьажаре вай артистий аьттув балар лов вайна.

М. МАЖИДОВ.

СПОРТ

ЯИГА АТЛЕТИКА

«Трудовые резервы» яхача ший лоIамеча спортивни общества Централни совета яхьаш хилар вай Даьхен столице Москве.

Дика чакхъяьхар 400, 1500 метр дIоахал дола адара дистанцеш вай мехкхочо В. Васильева. Шоззе а бронза медалаш яьхар цо.

Цхьабакъда, кхы а дикагIа дIайнхьар яхаш Ю. Хазовас. БIаь метр йолча дистанцех йодаш чемпионка хилар из. Толам баьккхар цо 200 метр йодаш а.

Белгалдаккха деза, вай спортсменаш къона нах хилар. Теша лов, дIахо йодача хана цар кхы доккхагIа толамаш доахаргхиларах.

«АВТОМОБИЛИСТ» ЛОВЗАШ Я

ДIайолаеннай маIача наха юкъера волейболах йола 1987 — 88 шерара РСФСР чемпионат. Ховш ма хиллара, цига дакъа лоацаш я вай республикера «Автомобилист». Хьалхара вIашагIкхетараш Грозне хилар. Вай команда шозза лайзар Саратоверча «Соколаца». Шоззе а вай мехкахоI котбаьлар.

Ер бутт чакхбоалача деношка вай команда Таганрогерча «Прибоя» волейболисташца ловзаргья.

«СПОРТ» ГАЗЕТА ПРИЗ

ХIара шера чакхъювл Малгобеке «Ленина байракх» яккхара хетаяь яхьаш. Цига дакъа лоацаш хул тайп-тайпарча школай, совхозий, чурча гIулакхий городской отдела, Вознесенскерча газ чакхйоаккхача завода, технологически транспорта управлене, горисполкома городо, кхыйола командаш. Новкъа дале а, укх тIеххьарча шерашка цкъаь цкъа юкъенаяц цу къовсама «Малгобекнефть» мехкдаьттен гази балхий а управленей коллективаш.

ПИСЬМО ЛЕРАГIА

СЕЛ ДОГ ДОАЦАШ...

«ВIалла a дага a дацар иззал хало тIакхаьчача цIендас хIаман ца эша пахашк санна се ютаргья, аьнна»... Иштта дIадоладу редакце ше дайта каьхат Назране яхача Цечоева Лилияс.

Фуд хиннар? Цу хаттара цхьан дешаца жоп долалургдац. ХIьта гIулакх ма дарра техкачул тIехьагIа гучадоала сурт дог тохадолийташ да.

Г. Назране Северная яхача улицагIа зIамгача времянка чу ший наьнацеи йиншийцеи яхаш я редакцегара гIо дехаш йола Цечоева Лиля. 40 шерага кхаьча саг я из. Цунца да 1973 шереи 1974 шереи цо даь кIаьнки йиIиги. Шоай да вовзаш бац кхелета Жаннаи Адами. БIаргавайча-м вовза a мегар царна из. Цхьабакъда, чарахьех уда аьхха санна, шийна Iодаьча ший берехи цар наьнахи удаш лел Цечоев Султана Башир. ХIана уд из? Фуд цунна тIакхаьчар? ЦIаьхха жоп долалургдолаш дац укхаза...

ХIанзчул иттех шу хьалха шийна а везаш ше а езаш хиннача Цечоев Баширага маьрел дир Лилияс. Царна бIарахьежачоа моттаргдар царел ираз долашагIа нах бац, аьнна. Иззал барт болаш бахар уж. Маьре яха цхьа юкъ яьлча йиIиг йир Лиляс. ЧIоагIа гIадбаха хьайзар маьрцIай. ТIаккха кIаьнк а хилар. Кхы фу эшар царна?

ЦIаьхха тIаьхьхар Iаьржа морхаш. Лиляйна дага ца хиннача оагIорахьара яьхкар уж. Цкъа цхьан шера маьраца Ставропольски крае Барсуковская яхача станице договорагIа балха яхар Лиля. Цигарча станични Совето дика цIа а къоастадир акхарна. Шн бер а шоашца дIадигадар цар.

Цигга халача лазарах цамогаш хилар Лиля. Больнице Iоюжайир. Юххера а ше лазара дикагIа хилча цIаера Лиля. Цу хана денз чIоагIа хувцавелар цIенда — Башир. Бакъда, маро шийна эшаш яц, аьлар, могаш йоацa сесаг. Цечоева Лиля дунен чу мел ях цунна дагара даргдац из ди. ШариIата бокъонагIа цIи а тесса, ше йита из шин бера да тIерадIаваха ди. Из дувцаш бIаргашка хий кхехк Лиляйна. Цу хана кхийтта лазар дIадаьннадац. Цул тIехьагIа массехказзa больницешка иллай из. ХIанз шоллагIча группа инвалид я.

1979 шера Цечоев Башира йитар Лиля. Йитарал совгIа, ший цIагIара араяьккхар ший берашца. ХIаьта ше керда нускал а доаладь юха а цунца дIайиккха «дIаьха сомаш» даха договорагIа вахар.

Цунна дицделар шийна Iодаь бераш, йицъелар шийца дика-во декъаш цIаккха ший оагIорахьара мара вас ца еш хаьена Лиля. ХIанз-хIанз берашта ахча дайтарг ма дий укхо, яхаш даьха дог а, хила баха кхера санна, дайна дIадаьлар.

ХIаьта бераштa даа-дувха дезар. Цечоевайна доагIа пенси доккха дацар, балха яха могаш хилча-м цо сагот а дергдацар. Цудухьа йиш а еха, 1981 шера Назрановски халкъа суде заявлени язъю цо. Ший бераштa Цечоев Башир алименташ телара декхарийла велга дехаш. Судо цу хана нийса решени тIаэц. Цечоевна ший бераштa алименташ телалга тIадужаду. Цхьабакъда, Башир судо массехказза тIавехарах гучаваланзар. 1983 шера 16 январе районни халкъа судо цхьаькха решени тIаэц: хьалха а алименташ телара кIалхаравувлаш лелар теркал а деш, 1981 шера 6 июне денз шин бера алименташ тела декхарийла веш. ТIаккха дIаденнадий берий дас 1981 шера денз 1983 шерага кхачалца шийна тIадиса 2446 сом? Деннадац. Я дала дага а вац.

Укхаза цхьаькха хаттар отт: таро хиннайий-теш Цечоев Башира ший бераштa царна доагIа ахча дIатела? Хиннай! ХIана хиннай а аргда вай.

Ший хинна сесаг Цечоева йитачул тIехьагIа массехк шера договорагIа балха а ухаш, дукха ахча даьккхад Башира. Кхихьадеце мишта хьалдаьд цо кIал подвалаш йола доккхий цIенош? Ахча хиннадеце мичара енай цунна «Жигули»? Из машин ший гаргарча сага цIерах дIаязъяьй Цечоева. Назранен Наьсар-Кертен цо доал деш лаьттан участкаш хиннай. Царех цаI Цечоева Лиля йитачул тIехьагIа цо Назране — С. Орджоникидзе цIерагIча улицагIа, № 71 йолча цIагIа вахача Халухаев Мувсайга ехкай. ХIаьта Наьсар-Керте Садовая улицагIа уллача участка тIа шийна цIенош хьалдаьд. Наьсар-Кертерча юрта Советерча похозяйственни оалача книжка тIа дIаяздаьчох, уж цIенош 50 квадратни метр мара дац. Бакъда, моллагIча сага а хорвгда юрта Совета болхлой цIенош дустача хана «ца ховш» гIалат баьнналга. ХIана аьлча, Цечоев Башира цIенош-м цар лаьрхIачул дукха доккхагIа да. Цхьаькха а да Цечоев «Iовдала» ца хилара тешал деш. Из да цо 0,15 га мара дац, аьнна, юрта Совете дIаязъяйта цу коара лаьттан участок дикка йоккхагIа хилар. Из деррига а диц деш да Цечоева йитачул тIехьагIа из берригa боахам цо керда йоалаьча сесага — Богатырева Лейлай цIерах дIатIаязбайталга. ХIаьта Наьсар-Кертера выписка а яь. Назране Коммунистически яхача улицагIа номер 30 йолча цIагIа прописка яьй. Из ерригa кил овзал, хьамсара газет дешараш, Цечоева лелаю ше йитача сесагаца дахача шийна Iодаьча шин бера хIама ца кхачийтар духьа. Из деррига иштта долга ховш ба Наьсар-Кертерча юрта Совета болхлой, участкови инспектор Алероев, кхыбола нах. Бакъда, царех цхьанне а аьннадац Цечоева леладер нийса хIама дац. Хьай бераштa доал ца дой а законо хьайна тIадужадаь декхар — алименташ дIатела еза, аьнна.

— Нагахьа санна со могаш яларе-м, сонен са бераштен, Цечоев Баширагара хIама эшацар, — йоах Лиляс. — Согара хьал довзашше, эхь доацаш из лелар чIоагIа новкъа да сона, фухха дале а са берий да ма вий из, — йоах цо.

Къахет сона Лиляйх. Къахет, ма елха, яхаш цунга хьесталуча 14 шу даьннача цун йиIигах, — Жаннах. Кастта ше йоккха хургья, йоах цо, тIаккха Грозне лорашка югаргья, дика дарба дича ерзаргья хьо. Дог тоха ца луш вусаргвац из дезал бIарга байна саг. ХIана аьлча, чIоагIа лазар да Лиляйха кхийттар, цудухьа йиш ехача цун берий, наьна, йиший бIаргашка массаза а гIайгIа латт.

ЗIамига времянка я Цечоева Лиля, цун шн бер, нанеи йишеи Iеш яр. ХIаьта казармаш санна долча доккхийча цIеношка ший кердача нускалца Iеш ва Цечоев Башир. Хетаргахьа, вIалла дог доацаш ва из саг. Из иштта деце санна кхестаю цо лакхе вай мел йийца киловзал.

Укх тIеххьарча хана цхьаькха ко догIа а таро хиннай вай вувцача «баьречун». Ше пехкашта лазар кхийтта ва, йоах цо. Цунга дукха да тайп-тайпара лораша из могаш вац, аьнна тийнна каьхаташ. Цечоев цамогаш вац, ала дахкац вай, тахан вай дувцачун корта сенах латт аьлча, шийна Iодаь ший бераш дIа а кхайса, цар фу юъ, цар малагIа тхов-кIийле я ца хьожаш, цар бала боацаш, массехк шера шийца яьха дика-во дийкъа цу берий нана — ший сесаг — халача лазарах цIаьхха цамогаш ма хилланге, шоах хий-цIий хилда са хIама хьалдаьлча, аьнна, из воагIавларах да вай дувцар.

Цечоев Баширана санна, цар цхьана хьалдаьча цIенах дакъа доагIа цун бераштен Лиляйнеи. ХIаьта 1974 шера денз мар-сесаги хилара тешал деш яь регистраци хIанз а йохаянза ма йий царна юкъера. Ший хурдаь из регистраци дIаяккха-м гIийртав Цечоев... Теша лов Назрановски халкъа судо Л. Цечоевай оагIув хьаллоацаргхилари, цхьан хана ше тIайийца решени кхоачашъергхилари.

А.-Г. УГУРЧИЕВ,
тха спец. корр.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ВАХАРА ХЬИСАП—СОВЕТСКИ

...МЕХКА НАКЪАВАЬННАВ

«Малгобекский» совхоза мехмастерске дукха юртабоахама техника Iайнай укх денoшка. Из тамаш а яц: дIайолаеннай Iан ханара ремонт. Цхьан трактора юхе чуийнна къамаьл деш ва ши саг. Уж ба укхазара заведующи Саутиев Iаддал-Салами № 2 йолча бригада тракторист, къахьегама ветеран Коттоев Мувсаи.

— Кронштейн ца хийпача хIама хургдац, — йоах Саутиева. — Из ца дой барабан дIачIоагIлургбац, даьтта Iоухаргда, Сцепленега а хьажа деза.

Совхоза механизаторашта, дукхача хана денз болх берашта а къоначарна а, хов Iаддал - Салам техника езаш, йовзаш саг волга. Трактора, комбайна, машина хиннача «лазара» сихха «дарба» де Iемав из.

...Из дар Сийлахь-боккха Даймехка тIом чакхбаьннача шера Павлодарски областа Даниловка яхача юрта прицепщикалла балха дIайнцар пхийттара ваьнна Саутиев. ХIанз а дагайоагIа цунна ший «командира», ЧТЗ лоаллаш хиннача тракториста Олейник Андрея цIи. Сабелгало ялале кхай тIа хулар уж шиъ, саррахьа мара дIакъастацар. Къаьстта хала хулар гурахьа, дегIах чакхбувла шийла мух хьекхача хана.

Трактор хьал а сега, кIеззига цунга болх а байта лаьтта аха дIабаха кийчлуш бар Андрейи Iаддал-Салами. Шортта дIайолаелар низ бола трактор. ЦIаьхха моторе чу цхьа ший тайпара тата долаш санна хетаделар кIаьнка. Трактор соцае аьнна, кулг лостадир цо Андреяга.

— Фу хиннад? — аьнна, цIогIа техар цо трактора кабина чура хьаара а хьежа. Iаддал-Салама дIаьлар шийна хетар. Дукхача шерашка болх беш вола механизатор цецваьнна хьежар кIаьнкага. Ах ди доадир цар шинне мотор хьабеллаш, бахьан хьалохаш, из дIадоаккхаш. Шийтта сахьат даьннача хана трактор боал тосcаш йодар.

Олейника шоай бригадирага а, тIаккха колхоза председателага а дIадийцар Iаддал-Салама карагIдаьннар. ШоллагIча дийнахьа правлене дIавийхар кIаьнк.

— Масса маIасаг висав вай юрта тIом чакхбаьнначул тIехьагIа? — хьаттар председатела.

— Кхоъ: хьо, Андрей, со, — сихха жоп делар Саутиева.

— Долче, техника лелаяр вай кхаьннена тIадисад, — велавелар председатель. — Цул совгIа, Андрея яхачогIа, хьо хIамах дика кхеташ а ва. Керда трактор йоагIа вайна. ЛоархIавергвий хьо?

Iаддал - Саламе раьза волаш корта лостабир.

Цу хана денз техникацара ца къасташ хьавоагIа из. Болх болча хана хац цунна шоаттди, кIиранди яхилга фуд. Эше — из ва токарь, сласарь - вулканизаторщик, аккумуляторщик, аьшкапхьар.

Iаддал-Салам дуккхача дезалий да ва. Цо хIалкхеваьв нийс воIи, ши йоIи. Шоай да санна къахьегам безаш ба уж берингаш. Царех цаI вац болх ца беш. Къонгашта: Къурейша, Iаддал-Мажита, Дауда, ИбраьхIима дас снана техникаца дийзад шоай вахар. Iаддал-Хьамида Iомаьий гIишлонхочун професси, Iиссадини Iамирхани токараш ба. Iаддал-Керам аккумуляторашка хьожаш ва. Хьехархо хила кийчлуш ва Темарлан. Мехкарий Залихан, Сакинат маькх ечей сок йоаккхачей заводашка къахьегаш ба.

Хала дарий уж миссел боккха дезал хьалкхебе, хIаравар вахара новкъа ваккха? — хетт аз Саутиевга.

— Аз дер де гIертар уж, — яхаш борд - бордагIа вел да. — Сецца хьалгIовттар, сона нийсса къахьегар, цIагIа хьожар. Дезал боккха ме хул дикагIа хилар цIагIара хьал-таро а. Дог-цIена, камаьрша, гIулакхаца уж хилар, — из да са а цар наьна а ираз.

Юртарча наха тешал деш саг ва Iаддал-Салам. Иштта дикадар мара алац цун дезалах а. ХIаьта вай дашша бегашта яьхадац: «Юрто тешал даьр — мехка накъаваьннав».

М. КАРТОЕВ.

Пайдане семинар

Укх денoшка Галашкарча № 1 йолча юкъерча школе чакхъяьлар наьна меттен литературан семинар.

Семинара тема яр: «КПСС XXVII съезда решенеша дIа мадеххара, дешархой идейно-политически а, нравственни а кхетам болаш кхебар».

Семинар Iалаьмате дика чакхъяьлар. Цига дIайнхьар ши уроки цхьа мероприятии (классал арахьара болх).

8-ча классе гIалгIай литература урок луш вар наьна меттен литературан хьехархо М. Гулоев. Дешархоша докладаш кийчъяьяр цIагIарча балхах — I.-Хь. Гойгова вахарах, цун говзамеча йоазонех, эрсий йоазонхоща лоаттабаьча бувзамах лаьца.

Керда тема яр I.-Хь. Гойгова «Сердал йоаца никъ» яхача дувцарах. Дувцара чулоацам дика дIабовзийта a хьалхарча замалахьа р ч а кхалсага баьде вахар, цун ца хинна бокъо хьахьокха а вIаштIехьдаьлар хьехархочун. Цул совгIа хьехархочо белгалдаьккхар наьха вахар хIанз миштад, къаьстта кхалсага вахар. Вайна из бокъо сево яьккхай, М. С. Горбачевен США президентен а ядерни герз дIададаккхара лаьрхIа долча договора кIал кулгаш яздарах а дийцар.

ШоллагIа урок луш яр Оздоева Абой Аьсет, 5-ча классе дар из. Цхьаккха а минот ца йоаеш, ерригача урока тIа дешархоща болх бир хьехархочо. Дешархошта дика ховра цIагIа бе бенна болх. Хьехархочо дуккха а тайп-тайпара балхаш дир уроке. Цхьаккха а дешархо ца вуташ, массанега а хоатташ чакхъяьлар. Предложени язъяйтар ядерни герз дIадаккхар духьа М. С. Горбачев США вахарах а. Цунна синтаксически тохкам байтар. Доска тIа дешаш дIа а яздайташ, тIаккха царех цхьанкхийтта дешаш а оттадайтар.

Семинаре чакхъяьккхар цхьаькха мероприяти — классал арахьара болх. Цун тема яр «Са Нохч-ГIалгIайче» яхаш. Мероприяти массарел дикагIа чакхъяьлар, ала деза. ХIана аьлча СССР Гимн яр гIалгIай меттала локхаш.

Стихаш йийшар Нохч-ГIалгIайченах, цу чу баха тайп-тайпарча къамех бола нах берриgaш а цхьа барт болаш, доттагIал долаш бахаш, къахьегамца шоай сий доаккхаш хиларах. Белгалдаьккхар вай республикерча дукхача наха Даьхе бахьан шоай са дIаденна хилар а, тIом чакхбаьннaчул тIехьагIа, фашисташа мел даь зе юхаметтаоттадеш, адамаш хьийгача къих а, из деррига а кхоачашдара кертте латтар В. И. Ленина кхелла парти хиларах а дийцар.

Дешархой а цига гулбенна мел хиннараш а чIоагIа раьза болаш чакхъяьлар семинар. Цу тайпара семинараш чакхъяхаро совбоаккх дешархой наьна меттацара, Даьхенцара безам, патриотически, интернациональни уйла чIоагIъю. ХIаьта хьехархой балха ший тайпара экзамен я из санна йола мероприяти.

С. КУРКИЕВА,
Сунженски района гIалгIай меттен литературан методобъединене кулгалхо.

ДIаяха ханаш дагалувцаш

...Бера хана денз Советски Эскара бIухо хила дага вар Грозненски района Гикало яхача поселке вахаш вола Чадиев Баудин. 1938 шера цун уйла кхоачаш хилар. Цох салте хул. Дисциплина йолаш, шийга дIааьннар хьембоацаш кхоачашдеш вола бIухо хул цох. Салтечун Iилма тIавийрзза Iомаду Баудина, тIема техника, ший карара герз даим кийча леладу. Из бахьанце Чадиев Баудинах тIемеи политически даькъе отличник хул дукха ха ялалехьа.

1940 шера гурахьа чакхйоал цо Эскаре гIулакх деш йоаккха ха. Даьхенна декхар дIаденна ваьнна бIухо цIенгахьа верз. Ше кхийнача юрта цIавоагIа из. Бакъда, 1941 шера советски наьха машаре вахар юкъагIа доакх фашистски Германе. ХIаьта цу шера август бетта моастагIчох лата вода Баудин.

Деррига тIема шераш, 45-га артиллерийски бригадана чуйоагIача цхьайттагIча дивизена юкъе волаш чакхдаьлар бIухочун.

Йоккхача топа заряжающи волаш бу цо тIом. Укхаза низи сухали эшар.

— Яссы яха город моастагIчунгара хьайоаккхаш духхьал аз гIулакх деш хиннача йоккхача топо моастагIчун позицешкахьа 117 снаряд чутехар, — яхаш дагалувц Б. Чадиева. — Из тамашийна низ эшаш хIама дар, тIом йистебаьалча сай йоккхача топа юхе гIоарал а дайна Iовежар со.

Венгре, Чехословаке, Румыне, Югославе, городаш, юрташ моастагIчох мукъайоахаш хилар Баудин. Лакхехьарча Главнокомандующе цIерагIа ялхайттазза баркал кхайкадир Чадиевна.

Къаьстта бицлургбоацаш дагалаттаргба ветерана украински город Кировоград мукъайоаккхаш баь тIом. МоастагIий чIоагIбенна бар цу чу. Массехказза вай хьаьккхар, тIаккха немцаша дIаьяьккхар из город. Цхьабакъда, 1944 шера 19 январе фашисташа яь чIоагIале парх аьнна йоха а еш, дуккхача бIухошта паччахьалкхен совгIаташ делар. Баудина «За боевые заслуги» яха медаль елар.

Иштта тIемаш деш Чехословаке дIакхаьчар цар дивизи. Укхаза дезде хьаьха хиннадар Чадиевна Коталон ди. Цун вахаре эггара дезагIа дола цIей а хинна дIаэттар бIаьстан из хоза ди.

Ветерана наькха тIа тахан лепаш я Сийлахь-боккхача Даймехка тIема шоллагIча степена орден, дукха тIема медалаш.

Каст-каста дагабох Чадиев Баудина ший тIема новкъостий командираш. Шозза хиннав из ший батарея командир хиннача запасера подполковник Н. Лебедев волча хьоашалгIа ваха. Из вах Московски областа Пушкино яхача городе.

1982 шера ЦIеча майдан тIа хиннача Коталон параде дакъалоацаш хиннав из. Цигара ваьлча ши йоIаца ЛебедевгIар цига хьоашалгIа бахар.

Дукха дар цар дагалаца. Йоккхача топа командир хиннача М. Воловичаца дагалувца а дацар кIезига. Из Житомирски областе вах. ВIашн бувзамаш хоададац цар, дIа-хьа каьхаташ язду...

Б. Чадиева дукха кхетама болх бу кагирхошта юкъе. Из каст-каста хьоашалгIа воагIа Гикаловски юкъерча школа дешархой болча. Царна дувца дукха хIамаш да ветерана.

С-М. ЯСУЕВ,
тха штате воаца корр.

ТЕЛЕВИДЕНИ

24 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — «Ший къаьстта декхар дола отряд». Художественни фильма премьера. 4, 5-гIа сереш.
11.00, 16.00, 17.30 — «Кердадараш».
16.15 — Гаьннарча къулбаседени Гаьнарча Малхбузени халкъий къаман искусства цIей.
16.45 — «...Ялхайтта шу даьннеи боккхагIеи».
17.35 — «Новатораши консерватораши».
18.35 — «Командарм». Документальни фильма премьера. «Уж хьалхара хиннаб» яхача циклацара. Советски военачальниках И. П. Уборевичах.
18.45, 23.20 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Мультфильмаш: «Безам а бац дерг а дац», «Футтройна». (РСФСР).
19.20 — Радикальни реформан наькъагIа.
19.50 — «Ший къаьстта лоархIам бола отряд». Художественни фильма премьера. 5-гIа сери.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройкан прожектор.
21.50 — «Тхо долча Останкине».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйриннара гимнастика.
8.15 — «Юртбоахам». Киножурнал.
8.35, 9.35 — Iалам Iомадар. 4-гIа класс.
8.55 — «Даьлаш нах санна». Iилма - довзийтара фильм.
9.05, 13.55 — Испански мотт. Iомабу 1-гIа шу.
9.55 — «Антибиотикаш — унахцIено лораяра». Iилма-довзийтара фильм.
10.05 — Эрсий искусство. Дахчан зодчество.
10.35 — М. Е. Салтыков-Щедрин. «Фаьлгаш». 9-гIа класс.
11.05 — «Плазма вахарцара цхьа юкъ...». Iилма-довзийтара фильм.
11.15 — Лыжни спорт. Ерригсоюзни яхьаш.
12.25 — «Случай из газетной практики». Художественни фильм.
14.25, 23.00 — «Кердадараш».
17.00 — «Кердадараш» (гIалгIай меттала).
17.05 — «Спортивни вахар» (нохчий меттала).
17.40 — Фильм-реклама.
17.45 — Хьайбаш леладар — къахьегама фронт» (гIалгIай меттала).
18.05 — Документальни фильм.
18.15 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
18.30 — «Шоана гIулакх дер ВАЗ».
19.00 — «9-гIа студи».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «Массанена а хIаранена а». «Радикальни реформан наькъагIа».
20.45 — ДIалохкар Э. Грач.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройкан прожектор.
21.50 — «У кромки поля». Художественни фильм.

25 ДЕКАБРЬ
I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — «Ший къаьстта декхар дола отряд». Художественни фильма премьера. 5-гIа сери.
9.45 — «Сигалеи лаьттеи». «В. Чкалова вахарцара итт шу». Документальни видеофильм.
10.50, 16.00, 18.10 — «Кердадараш».
16.15 — Философски беседаш. «Герга истол».
17.00 — «Сакъердаме старташ».
17.45 — Мультфильмаш: «Масленникнера етт», «Кутхи дехийни» (РСФСР).
18.15 — «Хьежар». Р. Рождественские стихашта йилла М. Таривердиева мино опера.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Радикальни реформан наькъагIа.
19.20 — «Лариса». Документальни фильм.
19.40 — Л. Шепитько фильмаш телеэкрана тIа. «ЙIовхал».
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройкан прожектор.
21.50 — «Белеет, белеет, белеет...».
23.00 — «Интерсигнал».
23.30 — «Взгляд». Сайрийнара информационно - ашарий программа.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйриннара гимнастика.
8.15 — «Беха ала». Документальни фильма премьера.
8.35, 9.35 — Географи. 8-гIа класс.
9.05, 13.50 — Английски мотт. Iомабу 2-гIа шу.
10.05 — Iилма - довзийтара фильмаш: «Эрсий Iа», «Хоржам».
10.35 — Истори. 7-гIа класс. Иван Грозне эпоха.
11.05 — «Литейни цехе — МДН». Iилма-довзийтара фильм.
11.15 — Лыжни спорт. Ерригсоюзни яхьаш.
12.40 — «У кромки поля». Художественни фильм.
14.20, 23.15 — «Кердадараш».
14.25 — «Компьютерцара къамаьл».
16.20 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
16.25 — «Кино совгIата». Документальни фильм.
16.45 — «Литературни пIаьраска».
17.10 — Фильм-реклама.
17.15 — «Къахьегама ресурсаш: пайда эцара проблемаш» (нохчий меттала).
17.40 — «Йистошкара Iа». Документальни фильм.
17.50 — «Грани самостоятельности». ГрозНИИ хозрасчетах.
18.15 — «Казбек» принимает бой». Теледувцар.
18.30 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
18.45 — «Души прекрасные порывы». Вежарий ДимаевгIар творчествах.
19.25 — Гандбол. СССР чемпионат. МаIанах. СКА (Минск) — ЦСКА.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — «СелаIад», яхача халкъа творчества телепрограммай дунен халкъашта юкъера фестиваль. Фишера хора — 40 шу».
20.40 — «Форда йистера музей». Документальни фильм.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройкан прожектор.
21.50 — Доазол дехьарча фильма экран. «Шантаж». Художественни фильм. (Румыни).

РАДИО

24 ДЕКАБРЬ

6.40 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
6.50 — 7.00 — «Юха а увзаш дегIаахар сихдар». Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай програма.
8.35 — 9.00 — Литературни Нохч-ГIалгIайче (нохчий меттала).
9.15 — 10.00 — Концерт.
11.15 — «Цхьаьнкха вицваьнвац цхьаьккха дицденнадац». Фронтовиккий дагалоацам (нохчий меттала).
11.30 — «Ханал хьалхабуларaш» (гIалгIай меттала).
11.45 — 12.00 — Юбилейни шу накъадоаккхаш.
15.15 — 15.30 — Музыка.
17.15 — Передачай програма. Хаоттам.
17.16 — Юрта боахаме хьалхалаттачарна хетаяь програма.
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Объявленеш.
18.40 — «Вахари дий» яха радиожурнал (гIалгIай меттала).
18.55 — 19.00 — Музыка.

25 ДЕКАБРЬ

6.40 — «Юртара Iуйренаш».
6.55 — Передачай програма.
6.59 — 7.00 — Объявленеш. Хаоттам.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — «Интернационализм — вай вахара закон» (нохчий меттала).
8.50 — 9.00 — КПСС обкома VIII пленума накъадолхаш. Перестройка хьалхадоах.
9.15 — 10.00. Концерт.
11.15 — 12.00 — «Халкъий — вежарий музыка» яхача циклера передача.
15.15 — 15.30 — Къахьегама сийле хестаеш дола мугIараш (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачай програма. Хаоттам.
17.16 — «Юртара вахар» (гIалгIай меттала).
17.31 — «ЦIе сийгаш» (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш.
18.30 — Объявленеш.
18.40 — 19.00 — «Анонс».

Хаоттам

Тахан республике гIоллен Грознен морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка йоачан а йолаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике —3, ±2. Грозне 0 гаргга градус йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка лоа а делхаш малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 9—14, дийнахьа 3—8 градус шелал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Гелефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностех транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный ул. Маяковского. 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02565. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 4362.